

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΔ΄.-φύλ. 6 * ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 26 ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ 1916 * ΑΡΙΘΜΟΣ 587

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΡΗΝΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ Πέρα από τη ζωή.
Περσική—Περρωτή.
ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΣ Νεογέροι και γεροντονέοι
ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ Τό δήγημα του Χατζόπουλου.
ΔΟΝ ΚΑΡΛΟΣ Γιά μιὰ καλλιτέχνηδα.
ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ Καλομοίρης.
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ Τό μεγάλο παιδί.
ΙΟΥΛΙΑ ΠΕΡΣΑΚΗ Γιαννάκος—Γερμανίδα—Μικρή λύπη
Ν. ΡΙΤΣΟΣ Πόνος.
Κ. ΤΡΙΑΝΕΜΙΣ 'Από τὰ «Ρουμπαγιὰ» τοῦ Ὁμήρου Καυιάμ
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ.—ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ
ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Ἐκ τῆς σήμερας ὁ «Νουμάς» θὰ βγαίνει με 16 δεκάξη σελίδες καὶ θὰ πουλιέται λεπτὰ ΣΑΡΑΝΤΑ τὸ κάθε φύλλο στὸ Ἀκαδημαϊκὸ βιβλιοπωλεῖο (ὁδὸς Ἀκαδημίας 40) καὶ σ' ὅλα τὰ κίβσηια.

ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

— Σήμερα πρωτάκουσα γιὰ πέμπτη φορά τὸ «Πρωτομάστορα»! εἶπα θγαίνοντας τὴν Κυριακὴν τὸ θεατρικὸν ἀπὸ τὸ Δημοτικὸν θέατρο.

Κάτι πάνου κάτου τέτιο εἶπε καὶ ὁ Νίτσε γιὰ τὴν «Κάρμεν». Δὲν πειράζει. Γιά τὰ μεγάλα ἔργα μπορεί κανεὶς νὰ θανεῖται μεγάλα λόγια, καὶ γὼ μεγάλα λόγια θανεῖζομαι γιὰ νὰ φανερώσω τὸ θυμασιὸν μου στὸ μεγαλοῦργημα τοῦ Καλομοίρη.

Εὐτυχῶς δὲν εἶμαι μουσικὸς κ' ἔτσι μπόρεσα νὰ νιώσω καὶ νὰ ἐχτιμήσω τὸν «Πρωτομάστορα». Ἀγαπῶ κ' αἰσθάνομαι τὴ μουσικὴν. Ἀκόμα—καὶ τοῦτο εἶναι σημαντικόν—ξέρω καὶ νὰ αἰσθάνομαι. Καὶ τὴ μουσικὴν, μοῦ εἶπε μιὰ διαλεχτὴ μου φίλη, εὐλικρινέστερα καὶ σοφώτερα μπορούνε νὰ τὴν κρίνουν οἱ ἔστις παρὰ οἱ εἰδικοί. Κ' ἔχει δίκιο. Εἶδαμε πόσο κουτοπόνηρα, σχολαστικὰ, ἀνευλικρινά, ζηλόφωνα τὸν κρίνανε τὸν «Πρωτομάστορα» οἱ εἰδικοί (Α, Β, Γ, Δ.) καὶ πόσο τέλει καὶ φωτεινὰ τὸν ἔκρινε ὁ τίμιος (καὶ ἀντιδημοτικιστὴς ἀκόμα) Ἀδάσκαρης. Ὁ δεύτερος τὸν ἄκουσε μετὰ τὴν ψυχὴν του, οἱ πρῶτοι τὸν ἄκουσαν μετὰ τὴν τσέπη τους. Μετὰ τὴν τσέπη δὲν κρίνεται ποτὲ ἕνα

ἔργο, ἀφοῦ τὴν τσέπη του δὲν τὴ λογάρισε καθόλου καὶ ὁ συνθέτης τοῦ «Πρωτομάστορα».

Ἄς εἶναι ἔλ' αὐτὰ εἶναι μιὰ κακὴ παρένθεσις ποὺ εἶταν ἀπαραίτητο νὰ νοιχτεῖ. Καὶ μ' εὐχαρίστηση τὴν κλειώω, ξαναγυρίζοντας στὸν «Πρωτομάστορα».

Οἱ πλούσιες ἁμορφίαι τοῦ ἔργου αὐτοῦ δὲ σοῦ δίνονται ὅλες μαζί! Σοῦ δίνονται: λίγο λίγο, μετὰ τὸ σταγονόμετρο. Καὶ κάθε φορά ποὺ τὰκούεις τὸ βρίσκεις νέο ἔργο. Κ' αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ τὰκούσεις καὶ ἄλλη φορά, καὶ ἄλλη, νὰ τὰκούεις ἑλοένα, γιὰτι ὕστερ' ἀπὸ τὴν δευτέραν ἢ τρίτην φοράν ριζώνεται μέσα σου ἡ πεποίθησις πὼς τὸ ἔργο αὐτὸ πάντα κάτι καὶ

νοῦριο θάχει νὰ σοῦ δίνει. Ἔτσι σιγὰ σιγὰ ἔχοντες ἐλέτελα τὸ ξυλένιο λιμπρέτο, μετὰ τοὺς ψεύτικους ἀθρώπους του (ὑπεραθρώπους ἢ χαλέδες), κατεβάσεις νοερά τὴν ἀύλατα, ὅπως εἶπε σωστὰ ὁ Ἀδάσκαρης, καὶ παραδίνεσαι ἐλόψυχα στὴ θεῖα μουσικὴν του. Τότε μόνο μπορείς νὰ πῆς πὼς πρωτακούεις τὸν «Πρωτομάστορα». Ἔτσι καὶ γὼ τὸν πρωτάκουσα γιὰ πέμπτην φορά, καὶ ἄκουσα μάλιστα καὶ μιὰ κυρία, ποὺ δὲν αἰσθάνεται μόνο μὲ καὶ καταλαβαίνει τὴ μουσικὴν, νὰ μοῦ λέει:

— Τὴν πρώτην φοράν ποὺ ἄκουσα τὸν «Πρωτομάστορα» τὸν βρήκα τεχνικὸν ἔργο, σοφό, μὲ στεγνὸν εἶγως μιὰ μελωδίαν ποὺ νὰ ξεκουράζεται τ' αὐτὴ σου καὶ ἡ ψυχὴ σου. Σήμερα ποὺ τὸν ἄκουω γιὰ δευτέραν φοράν, τὸν βρίσκω πλημμυρισμένον πέρα πέρα ἀπὸ μελωδίαν!.. Καὶ πρόσθεσε τοῦτα τὰ ἐπιγραμματικὰ:

— Μετὰ τὸν «Πρωτομάστορα» βρήκα τὴν Ρωμαϊκὴν ψυχὴν μου!

Μεγαλύτερη ἀμοιβή, ἀπὸ τὰ τελευταία τοῦτα λόγια, δὲν μπορούσε νὰ θνευρετεῖ ὁ Καλομοίρης γιὰ τοὺς ὑπεραθρώπους κόπους του.

✱

Ὅταν ἐδῶ καὶ ὀχτὼ περίπου χρόνια πρωτοκατέβηκε ὁ Καλομοίρης, ἄγνωστος τότε, στὴν Ἀθήναν ἀπὸ τὸ Χάρκοβο τῆς Ρωσίας δημοσίεψε στὸ «Νουμά» (ἀριθ. 299—8 τοῦ Θεριστῆ 1908) τὸ πρόγραμμά του, ἀρχινώντας ἔτσι:

«Ὁ συνθέτης ποὺ παρουσιάζει σήμερον μικρὸ μέρος τῆς ἀρχῆς τοῦ ἔργου του, θνευρέφτηκε νὰ φεῖδε μιὰν ἀληθινὰ ἐθνικὴν μουσικὴν, βασισμένην ἀπὸ τὴν μιὰν μεριάν στὴ μουσικὴν τῶν ἀγῶν μας δημοτικῶν τραγουδιῶν μὲ καὶ στολισμένην ἀπὸ τὴν ἄλλη μετὰ τὰ τεχνικὰ μέσα ποὺ μᾶς χάρισε ἡ ἀδιάκοπη ἐργασία τῶν προδεμένων στὴ μουσικὴν λαῶν καὶ πρῶτα πρῶτα τῶν Γερμανῶν, Γάλλων, Ρώσων καὶ Νορβηγῶν».

Ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ προγράμματος αὐτοῦ δὲ λόξεψε ἕθημα καὶ μέσα σὲ ὀχτὼ χρόνια μᾶς δίνει τ' ὅτι θνευρέφτηκε μετὰ

τὸν «Πρωτομάστορα». Ποτισμένοι ἴσαμε τὸ μεδούλι ὁ Καλομοίρης μὲ τὴ δημοτικὴν ἰδεολογίαν, βράχος ἀκλόνητος στὴ ἀρχὴ τοῦ κμηκρῶντος ποῦναι δημοτικιστὴς ὅσο κμηκρῶναι ποῦναι καὶ μουσικὸς, παίρνοντας τὴ μουσικὴ ὄχι γιὰ ἐπάγγελμα μὰ γι' ἀποστολὴν ἰδεολογικήν, πιστεύοντας στὴν ἀποστολὴν τοῦ ὅπως πιστεύει καὶ στὴ γλήγορην νίκη τοῦ δημοτικισμοῦ, ἔχοντας δηλ. ὅλα τὰ σπάνια αὐτὰ ἐφόδια, καταπιάστηκε τὸ ἔργο τοῦ καὶ τῆς ἐπιφέρει σὲ τέτιαν περίλαμπρην θέσιν. Ἀπὸ δὴ καὶ ὀμπρὸς θὰ μπορούμε νὰ λέμε καὶ μεῖς περήφανα πῶς ἔχομε ΔΙΚΗ ΜΑΣ μουσική, καὶ ὄχι ἀπομίμησις καὶ παρωδίαις Ἰταλιάνικης καὶ Γαλλικῆς καὶ Γερμανικῆς ἀκόμα τέχνης, καὶ ὁ Καλομοίρης σὺν πρωτομάστορα μὲ τὸ πελέκι τοῦ γκρέμισε τὸ παλιὸ καὶ σκληρὸ γιοφύρι καὶ ριζοθεμίωσε πάνω στὸ κορμὶ τῆς ἀγνῆς δημοτικῆς παράδοσις τὸ καινούριον καὶ στέρρον γιοφύρι ποῦ μὰς ἐνώνει καὶ μὰς μὲ τὴν παγκόσμιαν μουσικὴν τέχνην.

Ξεφυλλίζοντας παρασμένους τόμους τοῦ «Νουμά» γιὰ νὰ βρῶ τὸ πρόγραμμά του, βρῆκα τὸ ποίημα ποῦ τοῦ χαρίζει ὁ Παλαμάς (ἀριθ. 30)—15 τοῦ θεριστοῦ 1908) καὶ σιγῶναι:

Μὲ σένα πέλαιγο ὁ θυμὸς, μ' ἐσὲ καρὰβι ὁ στίχος
γιὰ κῆμε πρωτοδούλευτος ὁ μέγας αἴθλος Ἦχος
ἀπὸ τὰ χέρια σου, στὴ γῆ τὴ μυριοδοξασιμένη
νὰ πάη σάρκα καὶ νὰ πάη καὶ τῆσρα νὰ χτυπήσῃ
μὲ τὸ κεφάλι τὸ ἀρχαγγελικόν...

καὶ εἶδα τὰ λόγια τὰ προφητικὰ, τὰ τυπωμένα στὸ ἴδιον φύλλον (σελ. 4) ποῦ μοῦ εἶπε ὁ μέγας μουσικὸς ὁ ποιητὴς σὰ βγήκαμε ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖο τοῦ «Ἐρμῆ», κατασυγκινημένοι ἀπὸ τὸ Παλάτι τοῦ ποῦ μὰς ἐπικίξε στὸ πιάνο:

—Κάτι μοῦ γλυκοκελαδεῖ στὴν ψυχὴ μου πῶς ὁ Κολομοίρης θάβηαι ὁ μελλούμενος μουσικὸς τῆς Ρωμισούνης ποῦ θὰ δώσῃ φτερά στὰ τραγούδια μας καὶ θὰ χρυσονότυσι μὲ ἤχους τὰ δειρά μας!..

✱

Ἄρριο θάρθουε σίγουρα μουσικοὶ ἀξιώτεροι ἀπὸ τὸν Καλομοίρη νὰ συνεχίσουν τὸ ἔργο του.

Ἄρριο θάρθει καὶ ὁ ἴδιος ὁ Καλομοίρης, γιὰτὶ νέος εἶναι ἀκόμα καὶ ἡ Τέχνη τοῦ ποιῆς ξέρεαι τί ζετούλιγμα θὰ πάρεαι!—θάρθει λοιπὸν ἄρριο καὶ ὁ ἴδιος ὁ Καλομοίρης νὰ μὰς δώσῃ ἔργα τεχνικώτερα ἀπὸ τὸν «Πρωτομάστορα».

Ἄρριο... —Μὰ ἔτι καὶ ἂ γίνεαι ἄρριο, τὸ Γιοφύρι τῆς Ἄρτας στεριώθηκε πὰ καὶ ἡ μουσικὴ πρόσοδο τοῦ τόπου μὰς ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΑ ἀπὸ πάνου τοῦ θὰ περάσῃ.

Ἐ «Πρωτομάστορας» θάβηαι τὸ Γιοφύρι καὶ ὁ συνηθέτης τοῦ δικκνωματικῆ μπαίνει τέταρτος στοὺς τρεῖς δημιουργοὺς τῆς Καινούριαις Ἑλλάδας:

ΨΥΧΑΡΗΣ
ΠΑΛΑΜΑΣ
ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ.

Αὐτὰ τὰ τέσσαρα ὀνόματα θὰ κρατήσῃ ἡ Ἱστορία μας γιὰ δημιουργοὺς καὶ πρωτοεργάτες τοῦ ξηνηγενή-μοῦ μὰς καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἔμεῖς, ἀπὸ τὸν τρανώτερον ὡς τὸν ταπεινώτερον, μὴ μοναχὰ ἀρετὴ ἔχομε, καὶ αὐτὴ μοναχὰ ἴσως μὰς ἀναγνωριστῇ,

πῶς ἀκολουθήσαμε τὸν **Ψυχάρην**,

πῶς θαμάσαμε τὸν **Παλαμὰ**

πῶς δὲ λιθοβολήσαμε τὸν **Βενιζέλο**

καὶ πῶς χεροκροτήσαμε τὸν **Καλομοίρη**.

ΔΗΜΟΣ ΧΗΣΙΩΤΗΣ

ΝΕΟΓΕΡΟΙ & ΓΕΡΟΝΤΟΝΕΟΙ

Ἀγαπητὴ μου Ταγκόπουλε,

Ἄ γνωρίζεις τὸν Δὸν Κιχότο—τὸν Κύριο Κιχότο ὅπως μπορεῖ ἔξαφνα νὰ τὸν πεῖ ὁ φίλος μου ὁ Ξενοπούλος ἂν τοῦ κατέβῃ καμμὴν ὄρα στὰ κλά τῶ καθουμένα νὰν τὸν βροῖξῃ—νὰν τοῦ πῆς παρακαλῶ σε, πῶς τὸν ἐφαριστῶ ποῦ ἔγραφε γιὰ μένα πῶς ἔτι, ἂν καὶ γέρος ἦν νῆα ψυχὴ καὶ—αὐτὸς τὸ λέει—μυαλό.

Μία φορὰ, φίλε μου, ἐγνώρισα κάποιον νέο ποῦ τὰ εἶχε βαλμένα μὲ τοὺς γέρους τοῦ καιροῦ τοῦ καὶ μελετῶντας γιὰ νὰν τοὺς πολεμήσῃ... ἐγέρασε. Αὐτός, σὺν καλλιόσθηκα πὰς, μὰς εἶλεγε, πῶς ἔτι, στὴν πνευματικὴ ζωὴ ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὸν πρόσαππο καὶ παραπάνω κάθε ἀνθρώπου, καὶ ἐξακολουθεῖ στὰ παιδιὰ τοῦ καὶ στ' ἀγγόνια τοῦ καὶ παρακάτω—ἢ ἂν δὲν ἔχει, στὸ κόμμα τοῦ, καὶ ἄρτὰ παιδιὰ τοῦ εἶναι—δὲν ὑπάρχει ἡλικία, σὺν ὑπάρχει τότες δὲν ὑπάρχει πνευματικὴ ζωὴ. Διάλεξε καὶ πάρε.

Νῆ, τί διαχωρίζει τοὺς ἀθρώπους τῆς πέννας: ὁ ἕνας ἔχει στὸ κεφάλι τοῦ θροφή καὶ ὁ ἄλλος ἔχει μονάχα ποντίκια, ὁ ἕνας ἔχει στὸ κεφάλι τοῦ ἰδέες καὶ ὁ ἄλλος κουνίδια, ὁ ἕνας εἶναι ἀρχοντας ποῦ δίνει καὶ στοὺς ἄλλους τὸ ἔχει τοῦ, καὶ ὁ ἄλλος Τριτομηπίδας «ποῦ ἔχει γιὰ ἔχει τοῦ τὸ ἔχει τῶν ἄλλων (μονάχα οἱ ἀρχαῖοι θὰ κάνουν τέτοιαις φράσαις);).

Ἐ νέος ποῦ αἰστανέκα τὴν ἐπιθυμὰ καὶ τὴ δύναμη, νὰ βγάλλῃ ἕνα γέρο ἀπ' τὸ γραφεῖο τοῦ καὶ νὰ κάτσει. Ἄφτός, πρέπει νᾶχει καὶ τὸν ἱπποτισμὸν νὰ βγάλλῃ καὶ ἕναν ἄλλο γέρο ἀπ' τὸν τάφο τοῦ καὶ νὰ μπεῖ ἐλλόγου τοῦ.

Γιατὶ οἱ περισσότεροι, ἂν διάλεξαν ἄλλη τέχνη, δὲ θὰ ἔγντουσαν καὶ γρήγορα καὶ πικραμένοι στὸν τάφο.

Ἐ ποῖος ἔχει παιδιὰ, φίλε μου, δὲν μπορεῖ νὰ μὴν ἀγκαπᾶει τοὺς νέους. Μὰ, ἐξὸν ἀπ' αὐτό, καὶ γενικὰ οἱ γέροι ἀγαποῦν τοὺς νέους: μονάχα οἱ γρηῆς δὲν ἀγαποῦν τίς νέες. Γιατὶ; καίνεαι τὸ ξέρου.

Ἐ γέρος, βλέποντας τὸ νέο μὲ τίς φούργες τοῦ, μὲ τίς φωνές τοῦ, μὲ τίς ἐπιχειρήσεις τοῦ, μὲ τίς ἀποτυχίες τοῦ, τοῦ φαίνεται πῶς βλέπει τὸν ἑαυτὸ τοῦ νὰ ξηνανεῖται.

Ἐ οἱ οἱ νέοι σὲ ὅλους τοὺς καιροὺς ἕνα πρᾶμμα εἶναι, μονάχα ἕνα προτέρημα περισσότερο εἶχαμε μεῖς τότες: λίγη παραπανιστὴ τοῖπα. Δὲν ἐλέγαμε, σὰ νὰ ποῦμε, «ἐγὼ καὶ ὁ Ὀμηρος».

Εἶχαμε ὅμως καὶ τὰ κακά μας.

α') Είμαστε πολύ λά-μινόρε (άλλο εμπνευση και άλλο λυρισμός. Κ' εκείνο πάλι το άλλο δάσανο; διαρκώς έρωτοχτυπημένοι; που το δάζει;)

β') Έχάναμε πολύ καιρό σέ Σύλλογους (βλέπω τώρα τα καλά παιδιά του Όμιλου που μέρα νόχτα τρίθουν το πιπέρι και τα θλιδοματι).

γ') Έθυμάξαμε (άπό αυτό το κακό δέ γιατεργήκαμε άκόμα) πολύ, κάνα-δυό φίλους μας, έτσι που άπ' τον πυκνό του λιθχνιού καπνό παραγνώρισαμε τα χαρακτηριστικά τους. Του; άνακηρύξαμε ά σ τ έ ρ α ς για να γίνουμε κο μ π ά ρ σ ο ι.

Όσο για το σημερινό έλάττωμα (έγώ και ο Όμηρος) όμολογώ πώς ίσα με κάποιον μέτρο είναι χρήσιμο πράγμα μάλιστα όταν το μεταχειρίζεται κανένας για όπλο άμυντικό).

Κάποτε ο Όρνιθης του Νουμά—Θιός σχωρέστον—είχε γράψει πώς στόν τόπο μας δέν άρκει μονάχα να γράφει κανένας, πρέπει να πλάσει και ανθρώπους για να διαβάσουν. Σά δέν τώχεις συνήθιο να διαβάσεις μήν κρίσεις. Διαισθηση και κριτική δέ συμδιάζουνται.

Άφτη την ειλίκρινεια την έχεις για καλά έσύ αγαπητέ μου Ταγκόπουλε. Δέ διαδασες, να ποουμε, τα «Άθηναϊκά Διηγήματα» κάποιου φίλου σου και δέν έγγραφες.

Θυμήθηκα παραπάνω τον καυμένο τον Όρνιθη. Ξέρεis τί μου έλεγε μιά μέρα άπάνω για τα δύο-τρια πρόσωπα που κάθε τρεις και λίγο λιθανίζουμε και που έτι γράφουσε πρέπει να είναι άριστούργημα; πώς μοιάζουμε σαν κ' εκείνη την τσεβδή γρηά—έξωσ' ο Θεός και ήταν τσεβδή—που την ώρα που διάβαζε ο Διάκος το Βαγγέλιο και έλεγε για τον Ίησο που έκοψε, να ποουμε, τους πέντε άριτους, άφτη άπό κάτω σταυροκοπούμενη και κάνοντας μετάνοιες, έφώναζε, Χιστέ μου την ποδίτσα σου!...

Άφτα για σήμερα.

ΑΠΟΘΑΙΝΑΡΗΣ

ΠΕΡΣΑΚΗ - ΠΕΡΡΩΤΗ

Οι δύο καινούργιες πνευματικές άδερφές μου δίνουν διπλή τη συγκίνηση. Γεμίζουν τη φτωγή συντραφιά μας και βγάζουν άληθινά τα λόγια που είχα πεί πέρσιν γι' αυτές σε κάποια μου συνέντευξη. Και οι δύο κρατώντας άπό τη γνήσια εμπνευση δέ μās συγκινούν ειλιματικά ούτε μās άγγίξουν άμφίβολα. Έρχονται δλόισια μέσα μας και ίσοροπούν δίχως κόπο στη δύσκολη αισθητική μας. Γιατί με το έργο τους μιλεί το αυθόρητο, άφοϋ, πριν σπάσει τη φλοϋδα και τιναχτεί, έκανε το γϋρο του έσωτερικού και πήρε κάθε εκλεχτό του στοιχείο. Η Ίουλίτσα Περσακή είναι η πρώτη και η μοναδική ρεαλιστρια που φαίνεται στο έλληνικό διήγημα. Όχι θέσει, μα φύσει ρεαλιστρια. Άκοπα βγαίνει το κάθε δικό της, γιατί έχει άρτια την ένωση των αξιών που της χρειάζονται. Μάτι δυνατό, έκφραση φρέσκη και λιτή, κίνηση άνετη και μιá καταπληκτική συνείδηση που τί πρέπει να πεί και τί δέν πρέπει. Άπόλυτα άντικειμενική δέν έχει έμπνεύσεις, στιγμές δηλαδή άποκαλυπτικές. Γιατί εκείνες, θαρϋ, πώς τις έχουνε περισσότερο όσο

σπρώχνονται άπό τον έσωτερικό τους κόσμο προς τα τριγύρω. Πρέπει πρώτα ο σϋρανός μας να ντυθεί με άστέρια, το φως άπό μέσα μας να ξεχειλίσει για να έρθει η κυριολεκτικά άποκαλυπτική στιγμή. Και τότε πια η τέχνη μοιάζει σαν προμάντευμα. Έχει όμως στιγμές λήθης του στενοϋ έντοϋ, που είναι μεγάλο για τον άντικειμενιστή συγγραφέα και σαρκωμένη το πνεϋμα και την οϋσία της σκηνής την ξεδιπλώνει άξιοθαύμαστα. Μπορούμε να τη βρούμε στις λάσπες, στις τρωγλες, στις δίπλες ανάμεσα μιās κακομοιριασμένης ψυχής, κάποτε να γοργοπερνάει κι' άπό άνθώνες πια τη λίγωσαν με το μϋρο της αϋλότητας. Αυτά δέν τα πολυθέλει, γιατί ζητάει παντού το θετικό και το ύπαρχτό. Μά όπου κι' άν τη βρούμε, θα μās μιλήσει ανάλογα με κείνο που άπορρόφησε, Άν τα τρία σημερινά σκίτσα της έξέχουν σε φως άπόλυτη; ειλικρινείας, το «Μωργαρίτι» που θα δημοσιευτεί λίγο άργότερα, φτάνει την έντέλεια.

Η Μήτσα Περρωτή είναι διαχυτικώ:ερη. Ένας λυρισμός τρεμουλιαστός περνά το έργο της, που συχνά φουσκώνοντας μās; κάνει άληθιμόνητες κάποιες στροφές του. Έκει η ψυχή της γυναίκας μιλεί με την άχτινοβόλο στοργική τρυφεράδα και μιās; ξεσκεπάζει σαν τα άφητικά μυστικά της. Στο διήγημά της «Σύντροφοι», το άνήμπορο της ζωής; περνά διπλωμένο ευγενικούς συγκρατημένους λυγμούς. Ό πόνος άνοιχτός; όσο πρέπει, για να πλάσουμε έμεις την προοπτική του. Το χαρακτηριστικό μοτίβο του φθινόπωρου ίδια σέρνεται μελαγχολικά... Έτσι ταιριάζει στις ύποκυπτικές ψυχές; που δέν ξέρουν ούτε μπορούν να φέρουν αντίσταση στη μοίρα. Το τέλος έρχεται άπόόπτο και δυνατό, συμπληρώνοντας άναδρομικά την έννοια του όλου.

Το μέλλον και για τις δυό θα ειλεί περισσότερο.

ΕΙΡΗΝΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ

ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ

ΣΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑΙΑ

—Λοϋστρος βερνίκι έδώ!...

—Τόσο μικρός και ξέρεis να γυαλίζεις παπούτσια;

—Έέρω!

—Έμπρός να ίδουμε, τας είπα, κι' άκούμπησα το πόδι μου στο κατέλι.

—Άπό ποιό μέρος είσαι;

—Άπό την Τρίπολη.

—Πώς σε λένε;

—Γιαννάκο με λένε, που να μην έσωνα!

Και άρχισε τα κλάματα χωρίς αυτό να τον έμποδίξει άπό το γυάλισμα.

—Γιατί κλαίς, Γιαννάκο;

—Γιατί να μην κλαίω;... Με σκλάβωσε ο πατέρας μου και μ' έστειλε λοϋστρε... Τ' άφεντικό με δένει, με μαλώνει, γιατί δέ βγάζω πολλά λεφτά....

Τό βράδι σαν πάμε με τ' άλλα παιδιά στην κά-

μαρα μ' ἀρχίζει στις βρισίες... και τὸ πρῶτὸ τὸ ἴδιο...
Πῶς νὰ ἰδῶ προκοπή! Μὰ σὰν τρανίνω θὰ φύγω, δὲν
κάθουμαι...

...Τίς προάλλες πήγα ἐδῶ παρακάτω στοῦ ἀξιωματικού νὰ τοῦ γυαλίσω τίς μπότες. Μὲ γνωρίζει.

Γιαννάκο, μοῦ λέει, δὲ διάλεξες καλὴ δουλειά, ἔπρεπε νὰ μάθεις τέχνη, νὰ μάθεις γράμματα. Γιατὶ ὕστερότερα σὰ μεγαλώσης και πᾶς στὴν πατρίδα σου δὲ θὰ κάνεις πουθενά, νὰ μοῦ τὸ θυμάσαι,.... και θὰ ματάρθεις νὰ γίνεις λουστρός,.... ἔ Γιαννάκο, Γιαννάκο....

Μοῦ τᾶλεγε και μὲ λυπότανε τὸ μαῦρο....

— Δοῦλεγε στὴν πατρίδα σου, Γιαννάκο;

— Ἐδοσκα πρόβατα. Ποῦ εἶσαι καημένε Ντερβίσση νὰ μὲ ἰδεῖς!...

Και ἀρχισε πάλι τὰ κλάματτα.

— Ποιὸς εἶναι ὁ Ντερβίσσης;

— Ὁ σκόλος μας.

— Ἐχεις μάννα;

— Ἐχω τὸ μαῦρο.... Γιαννάκο μου, μοῦλεγε ἡ μάννα μου, θέλω νερό! Και πήγαινα γιὰ νερό.... Γιαννάκο, μοῦλεγε, θέλω ξύλα! Και πήγαινα γιὰ ξύλα.... Κ' ἐρχόμουνα ζαλωμενεμένο τὸν κατήφορο. Μὲ κοροῖδεύανε τ' ἄλλα παιδιὰ, μὰ ποῦ ἐγὼ, ἐπήγαινα γιατί εἶμαι καλόβολο....

— Πόσα βγάξεις τὴν ἡμέρα;

— Πενήντα λεφτά, ἐξήντα λεφτά....

— Λίγα βγάξεις.

— Δὲ μὲ θέλουν πουθενά... Γιατὶ ἔπου πάω, και μὲ ρωτᾶνε τίποτα, ἀμέσως ἀρχινᾶω τὰ κλάματα. Σὰ δρύση τρέχουν τὰ μάτια μου. Δὲν τὸ θέλω τὸ μαῦρο....

— Πόσα τρῶς τὴν ἡμέρα;

— Σαραντα λεφτά. Μιὰ πεντάρτα ψωμὶ τὸ πρῶτὸ, μιὰ δεκάρα ψωμὶ τὸ μεσημέρι και μιὰ πεντάρτα προσφάι. Μιὰ δεκάρα ψωμὶ τὸ βράδι και μιὰ δεκάρα τυρὶ. Ὅλο ψωμάκι....

...Τὴν Κυριακὴ ποῦ μᾶς πέρασε, πήγαμε μὲ τ' ἄλλα παιδιὰ, και τ' ἀφεντικὸ μαζὺ, στοῦ μαγέριχο. Τ' ἀφεντικὸ ἔτρωγε κρέας, τ' ἄλλα παιδιὰ τρώγανε λαζάνια... Ἐγὼ ψωμάκι και τυράκι. Περιμένω... Περιμένω νὰ μοῦ στείλει κ' ἐμένα λαζάνια... Τίποτα!... Δὲ δάσταξα και πάω κοντὰ του.

— Ἀφεντικό, τοῦ κάνω, δὲ θὰ φάω κ' ἐγὼ τὸ μαῦρο λαζάνια;...

— Ὅχι, μοῦ λέει, φᾶε ψωμάκι. Σὰ βγάλεις περισσότερα θὰ φᾶς και κρέας.

...Ἐΐτανε σ' ἓνα μεγάλο μαγέριχο μὲ πολλὰς πόρτες. Γεμάτο κόσμο. Ἄλλοι μπαίναν, ἄλλοι βγαίναν κ' ἐκεῖνοι ποῦ καθόνταν στὰ τραπέζια βίρα και τρώγανε λαζάνια, βίρα και τὰ κατεβάζανε.

— Μιὰ ὥρα παιδεύτηκες νὰ μοῦ γυαλίσεις τὰ παπούτσια μὰ μοῦ τᾶκανες ὥρατα. Πόσο χρονῶν εἶσαι;

— Στὰ ἐνιά περπατάω.

— Ἐχεις καιρὸ στὴν Ἀθήνα;

— Εἴκοσι δύο ἡμέρες σήμερα, εἴκοσιτρεῖς μὲ τὴν αὐριανή.

Και σ' ἔτι τὸν ρωτοῦσα ἐκλαιγε.

— Πᾶρε, τοῦ εἶπα, μιὰ δεκάρα. Ἄτυχος εἶσαι γιατί δὲν ἔχω ἄλλα λιανά. Ἄμα σὲ θέλω ποῦ κοντὰ σὲ βρίσχω;

— Νὰ ἐδῶ τριγυρίζω—κ' ἔδειξε μὲ τὸ χεῖρ του— γιατί δὲν ξέρω καλὰ τὴν Ἀθήνα.— Ἄμα μὲ θέλεις θγᾶς στοῦ παράθυρο και μπήξε μιὰ φωνή: Γιαννακάκι!... Κ' ἐγὼ ἔφτασα..

— Γειά σου, τοῦ εἶπα ὅταν ἐφευγε, Γιαννάκο φουκαρά!

— Γειά νᾶχεις, Κερά μου.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ἐΐμουνα μιὰ νύχτα στοῦ Θησεῖο σ' ἓνα ὑπαίθριο θεατράκι. στὴν ταραντέλλα. Βγήκανε γυναῖκες πολλές ποῦ ἔμοιαζαν και στὰ λόγια και στὶς κινήσεις. Ἴταλίδες, Γαλλίδες, Αὐστριακές, ποῦ χόρευαν και τραγουδοῦσαν ξέν-νοιαστες.

Ἀπὸ κάτω ὁ κόσμος κοίταζε ἀπληστα. Ἦρθε ἡ σειρά μιᾶς Γερμανίδας ψηλῆς και ἀδύνατης. Στάθηκε οσαβρὴ και περίμενε ν' ἀρχίσει πρῶτα ἡ μουσική. Φοροῦσε ἓνα φόρεμα κοντὸ, ξετραχηλωμένο, μαῦρο μ' ἀσπρες πούλιες—ἡ νύχτα μὲ τ' ἀστέρια θᾶθελε νὰ πεῖ.

Πᾶνε χρόνια ἀπὸ τότε, μὰ πάντοτε μούρχειται στοῦ νοῦ σὰν βλέπω στοῦ δρόμο γυναῖκες φτωχολες ντυμένες ἐπιδειχτικά.

Ἐΐταν ἡ νύχτα μὲ τ' ἀστέρια τὸ φόρεμα, ἐκεῖνη ψηλὴ, ξανθὴ. Ἀρχισε νὰ τραγουδαῖ με φωνὴ σπασημένη μὰ συμπαθητικὴ. Τραγουδοῦσε Γερμανικά. Γερμανικά δὲν ἤξερα κι' ἔμωσ τὰ λόγια τοῦ τραγουδιοῦ σὰ νὰ τὰ καταλάβω.

«Ἐΐμουνα κ' ἐγὼ μὰ φορὰ, μιὰ γυναῖκα καλὴ, παραστράτησα ἔμωσ ἄδικα. Στὴν ἀρχὴ κατέβηκα μιὰ σκάλα, ἔπειτα πιδὸ πολλές, ὡς ποῦ κουράστηκα. Ἦθελα ν' ἀνέβω, νὰ σταματήσω, μὰ εἰ ἄλλοι μ' ἔσπρωχναν. «Κάτω πιδὸ κάτω! Δὲν μπορείς!»

«Κι' ἔμωσ ἐκεῖ στὴ Γερμανία στὶς ὄχθες τοῦ Ρήνου, εἶμουνα μιὰ φορὰ ἡ χαρὰ τῆς μάννας μου και τὸ καμάρι τοῦ πατέρα.

«Ἐγύρισα κόσμο πολὺ μὰ πουθενὰ δὲν εἶδα τὰ δέντρα τόσο πράσινα ἔπως στὶς ὄχθες τοῦ Ρήνου, στὴ Γερμανία.

«Ἐκεῖ μόνο συλλογιζόμουνα τὸν ἄντρα ποῦ ἐπόθησα. Ἐΐταν ἓνας νέος ἐργατικὸς, μονάχα τρεῖς φορᾶς τὸν εἶχα συναντήσει, στὶς ὄχθες τοῦ Ρήνου, στὴ Γερμανία.

«Θὰ γινόμουνα δικὴ του, κ' ἐκεῖνος δικὸς μου, και θὰ ἔκανα ἔτι μοῦ ἔλεγε κι' ἔλες τίς δουλιές τοῦ σπιτιοῦ, γιατί εἶμαι γερή!

«Τὸ βράδι σὰν ἐγύριζε θὰ τὸν περίμενα στὴν πόρτα, θὰ μπαίναμε μαζὺ στοῦ σπιτι, και πρὶν μὲ φιλήσει θὰ μὲ κοίταζε στὰ μάτια, θὰ μ' ἔσφιγγε στὴν ἀγκαλιά του και θὰ μοῦ ἔλεγε μ' αὐτὸ ἔσα εἶχε στὴν καρδιά μὰ δὲν μπορούσε νὰ μοῦ ἐκφράσει.

«Τὸ ψωμὶ θὰ εἶταν γλυκὸ, ἐκεῖνος καλὸς, και ἐγὼ εὐτυχισμένη στὶς ὄχθες τοῦ Ρήνου στὴ Γερμανία».

«Σᾶς λέω αὐτὰ γιατί δὲν ξέρω ἄλλα τραγοῦδια νὰ σᾶς πῶ».

Κ' εἶταν ἡ νύχτα πνιχτικὴ, νύχτα καλοκαιρινή, κ' ἐκεῖνη τραγουδοῦσε χωρὶς νὰ λυγίζει πουθενὰ τὸ κορμὶ τῆς, μόνο τὰ χέρια τῆς ὕψωνε κάποτε και τὰ κατέβαζε πάλι ἀδέξια.

«Ὡς ποῦ ἐτέλειωσε:

«Μὰ τώρα ἔλους σᾶς σιχάθηκα! Ἐνας ἀρκεῖ ἀπὸ σᾶς μιὰ νύχτα γιὰ νὰ σᾶς σιχαθεῖ κανεὶς γιὰ πάντα ἔλους μαζὺ!

Ἐπαψε.

Κι' ὁ κόσμος τὴ χειροκροτοῦσε ὡς ποῦ χάθηκε ἀμίλητὴ στὰ παρασκήνια.

ΜΙΚΡΗ ΛΥΠΗ

Μ' εξύπνησε τὸ ζυγνητήρι στὶς ἔξι τὸ πρωί. Σηκώθηκα, πλύθηκα, ντύθηκα κ' ἐτοιμάστηκα. Ἐφυγα ἀμέσως γιατί ἐπρεπε ν' ἀγοράσω κάτι στὸ δρόμο, καὶ νὰ προφτάσω τὸ τραίνο τοῦ Λαυρίου πρὶν φεύγει στὶς ὀχτώ.

Ὅταν ἔφυγα ἀπὸ τὸ σπίτι μου εἶδα πὺς ψιχαλιζε, ἂν καὶ εἶχε βρέξει ὅλη τὴ νύχτα, μὰ δὲν ἐπῆρα ὀμπρέλλα καὶ γιατί δὲν εἶχα. Ἐφτάσα στὴ στάση μὲ βροχὴ κ' ἐπερίμενα.

Τὰ ρούχα μου καὶ τὸ καπέλλο μου σὲ λίγο ἀρχίσανε νὰ μουσκεύουν καὶ μὲ ἀνυπομονησία ἐκοίταζα πρὸς τὸ μέρος τοῦ τραίμου. Οἱ ἄντρες πρὶν περνοῦσαν, εἶταν ὄλοι ἐργατικοὶ καὶ πήγαιναν μὲ τὰ πόδια γιατί δὲν τοὺς ἔμενε καιρὸς νὰ χάνουν.

Κοντὰ μου στεκόταν ἕνα κορίτσι ὡς δεκαοχτὼ χρονῶν μὲ τὴν τσαντίτσα περασμένη στὸ χέρι κ' ἕνα πακέτο διπλωμένο μ' ἐφημερίδες, τὸ φαί της, καθὼς κατάλαβα ἀπὸ μερικὲς λαδιές πρὶν ἀρχίσαν νὰ φαίνονται στὸ χαρτί.

Ἐίτανε ἄτωχικὰ ντυμένη μὰ μὲ ἐπιμέλεια. Κρατοῦσε τὴν ὀμπρέλλα της μὲ προσοχὴ καὶ τὴν πήγαινε πρὸς ὅλες τὶς διευθύνσεις τῆς βροχῆς γιατί φυσοῦσε ἄερας.

Τὴν ἐρώτησα ἀφοῦ περίμενα κ' ἐγὼ ἕνα περίπου τέταρτο ἂν ἔχει πολλὴ ὥρα ἐκεῖ.

— Σχεδὸν μισὴ ὥρα, μοῦ ἀπάντησε.

— Κάπου θὰ ἐχάλασε ἡ γραμμὴ, εἶπα.

— Πηγαίνουμε μὲ τὰ πόδια; μοῦ πρότεινε.

Ὅθι μὲ πέρασε κ' ἐμένα γιὰ κορίτσι πρὶν ἐργάζομαι, ἴσως γιατί κρατοῦσα ἕνα πακέτο στὰ χέρια μου ἢ γιατί ἡ ὥρα τῆς ἐφάνηκε τῆς δουλειᾶς.

— Πάμε!

Καὶ πήραμε τὰ σίδερα—σίδερα μὲ βῆμα βιαστικὸ. Στὸ δρόμο δὲν ἔπαυε τὸ στόμα της. Ἐλευινολογοῦσε τὴ γραμμὴ, πρὶν ἀναγκάζεται πολλὲς φορὲς νὰρχεται, ἔταν τὸ τραίμ τὸ ἔβρισκε «πλήρες» «ποδαρηδόν» (κατὰ τὴν ἐκφρασὴ της) γιατί δὲν μπορούσε νὰ περιμένει, καὶ στὶς ὀχτὼ ὀχτώμιση τὸ βράδι νὰ περνᾶει τὸ Ζάππειο μόνι, πρὶν κάθονται καὶ παραμυθεύουν τόσοι παλιανθρώποι.

Τὴν ἀφίνα νὰ λείει.

— Ἐργάζομαι σὲ μεδιστράδικο, σὲ μιὰ πάροδο τῆς ὁδοῦ Ἐρμοῦ, καὶ σ' ἕνα δυὸ χρόνια, ἂν ζήσουμε, θ' ἀρχίσω νὰ πηγαίνω μὲ τὴν ἡμέρα σὲ σπίτι. Κάθεται λίγο πρὶν ἀπάνω ἀπὸ τὸν Ἅγιο Φανούριο, σὲ μιὰ αὐλὴ πρὶν ἔχει γύρω—γύρω κάμαρες. Τί νὰ κάνει κανεὶς, εἶλεγε μὲ φιλητὴ φωνή, μ' αὐτὰ τὰ νοίκια! Πληρώνουμε δεκαεπτὰ δραχμὲς σὲ μιὰ κάμαρη ζεταδάνωτη καὶ μὲ μιὰ κουζίνα πρὶν δὲ χωράει κανεὶς νὰ κουνιθεῖ. Ἐσεῖς, πρὶν κάθεστε;

Τῆς ἐξήγησα καὶ τῆς εἶπα τὸ ὄνομα τοῦ νοικοκύρη γιὰ νὰ καταλάβει καλλίτερα.

Ἄν εἶπε τίποτα.

— Σ' ἐκεῖνο πρὶν χτίστηκε τὸν Αὐγουστο; μὲ ρώτησε ἐπειτ' ἀπὸ λίγο.

— Ναι.

Ἀπὸ κείνη τὴν ὥρα ἀρχισε νὰ διορθώνεται. Ἐρτεχνε τὴ ζακέττα της συμμαζεύει λίγες τριχοῦλες πρὶν τῆς εἶχαν ξεφύγει ἀπὸ τὰ μαλλιά της καὶ ἀπόφυγε μὲ μεγαλύτερη προσοχὴ τὶς λάσπες πρὶν τὴν ὥρα κατ' ἀνάγκη ἐπλατσούριζε.

Ὅταν τὴ ρωτοῦσα κάτι, μοῦ ἀπαντοῦσε σὲ καθαρεύουσα τώρα, καὶ σχεδὸν μὲ μονοσύλλαβες λέξεις.

— Καὶ ἐφόρεσα τ' ἄσπρα μου παπούτσια καὶ τὶς ἄσπρες μου κάλτσες, εἶπε μὲ στενοχώρια σὲ λίγο. Ἐνόμισα πὺς θ' ἀνοίξει ὁ καιρὸς.

Ἐίχαμε φτάσει στὸ ἀγαλμα τοῦ Βύρωνα καὶ ἐνῶ ἐκλεινε τὴν ὀμπρέλλα της, γιατί ἔπαψε νὰ βρέχει, τῆς ἐπῆρε ὁ ἄερας τὸ καπέλλο.

— Ἀχ! ἐφώναξε σὲ φιλό καὶ ἀγριο τόνο μὲ ἀπελπισιά.

Ἐτρεξε νὰ τὸ πάρει, εἶταν ἕνα μαῦρο βελουδένιο κανοτιὲ μὲ μικρὴ πέννα ρόζ.

Ὁ ἄνεμος τὸ εἶχε κάνει στεφάνι καὶ τὴν ἀνάγκαζε νὰ τρέχει γιὰ νὰ τὸ προφτάσει. Τὸ ἔπιασε ὅταν πᾶ εἶχε πέσει ἀνάποδα σὲ κάτι νερά.

Ἦρθε κοντὰ μου ληχανιασμένη καὶ συγκινημένη. Γελοῦσε ἕνα ψεύτικο σπασμοδικὸ γέλιο.

— Κρατήστε τὴν ὀμπρέλλα μου σὰς παρακαλῶ, καὶ τὸ πακετάκι, ἂν δὲν σὰς κάμει κόπο.

Τῆς τὰ κράτησα. Ἐδῶγαλε, ἐνῶ γελοῦσε, ἀπὸ τὴν τσάντα της ἕνα μαντήλι καὶ τὸ σκούπιζε.

— Ἄν εἶναι τίποτε... εἶλεγε, ἐνῶ εἶναι τίποτε... Συμβαίνουν... Κάποτε συμβαίνουν... Μπᾶ δὲν βρύνετε... Ἄν εἶναι πράγμα νὰ στενοχωριέται κανεὶς... Τί ἄστείο... Τί ἄστείο!... Πόσο ἐγέλασα.

Ἐίχε γίνει κατακόκκινη καὶ τὰ χέρια της ἔτρεμαν ἐνῶ τὸ σκούπιζε.

— Μόνον τὸ πτερό θὰ χαλάσει! εἶπε τελειῶς ἀπελπισμένη, ὅταν τὸ ἐπρόσεξε καλλίτερα. Καὶ νὰ ἰδῆτε προχθὲς τὸ Σάββατο πρὶν πληρώθηκα τὸ ἀγόρασα... Καὶ ξεύρετε, χθὲς τὸ ἐφόρεσα γιὰ πρώτη φορά... Καὶ σὰς ὀρκίζομαι, γιὰ πρώτη φορά! μοῦ πήγαινε τόσο ὠρατὰ... Πρῶτη φορά εὐχαριστήθηκα τόσο πολὺ καπέλλο... Ἄτυχία... δὲν πειράζει... Τί νὰ γίνει... Ὑγεία...

Τὸ τοποθέτησε ἔπειτα ἀπὸ πολλὲς περιποιήσεις παραμορφωμένο στὸ κεφάλι της.

— Μοῦ τὸ πήρε ὁ ἄερας γιατί τὸ ἐβόλα χωρὶς στήριγμα. Δυπέμουνα νὰ τὸ τρυπήσω. Καὶ νὰ!

Περπατοῦσαμε τώρα χωρὶς νὰ βιάζεται καθόλου μὲ κομμένα τὰ πόδια, κατακόκκινη, καὶ μὲ τὰ μάτια θαμπὰ χωρὶς νὰ κοιτάζουν πρὶνθενά.

Ἐίχαμε φτάσει στὸ Σύνταγμα καὶ σταματήσαμε μπροστὰ στὸ ζαχαροπλαστεῖο τοῦ Ζηκορίτη.

— Ἐρχεστε νὰ πάρουμε κάτι; τῆς εἶπα.

— Ὅχι, ὄχι, εὐχαριστῶ... Ἀργησα! καὶ κοιτάζε τὸ ρολοῖ πρὶν εἶναι στὸ σταθμὸ τοῦ Συντάγματος. Ἀργησα... Εἶναι ὀκτὼ παρὰ εἰκοσι καὶ ἔπρεπε νὰ εἶμαι εἰς τὸ κατάστημα ἀπὸ τὰς ἑπτὰ.

— Εὐχαριστῶ γιὰ τὴ συντροφιά σας, εἶπα, μόνο πρὶν λυπήθηκα γιὰ τὸ...

Μὲ διέκοψε. Καὶ μὲ τὴν ἀνάμνηση ἔπαψε ἀπὸ τὸ ἴδιο γέλιο τὸ μικρὸ καὶ συγκινημένο.

— Σὰς παρακαλῶ... δὲν εἶναι τίποτε... τίποτε... ἀπολύτως τίποτε...

Κ' ἔφυγε, μὲ μικρὰ γλήγορα βηματάκια. Σταμάτησα μὲ τὴν καρδιὰ σφιγμένη καὶ τὴν κοιτάζα νὰ κατεδαίνει τὴν ὁδὸ Ἐρμοῦ μὲ τ' ἄσπρα παπούτσια, τὶς ἄσπρες κάλτσες, τὴ στενὴ μπλε φούστα, τὴν κόκκινη ἀπὸ τρικὸ ζακέττα καὶ τὸ μαῦρο βελουδένιο καπέλλο μὲ τὸ ρόζ φτερό.

Ἐίτανε πολὺ ἡδύνατη καὶ μὲ μικρὸ ἀνάστημα.

ΙΟΥΛΙΑ ΠΕΡΣΑΚΗ

ΑΠΟ ΤΑ "ΡΟΥΜΠΑΓΙΑΤ,, ΤΟΥ ΟΜΑΡ ΚΑΓΙΑΜ"

30.

Στοῦ κόσμου τὰ μυστήρια, ὅποιος μπορεῖ καὶ μπαίνει
 Ὅμοιες καὶ λῦπες καὶ χαρὲς τις βλέπει ὅθε διαβαίνει
 Μ' ἀφοῦ μαζί με Καλὸ καὶ τὸ Κακὸ πεθαίνει,
 Θεὸς γιατρικὸ νᾶν ἢ ζωῆ, θεὸς πόνος, τί σημαίνει;

31.

Ἄλλοι! σ' ἐκείνη τὴν καρδιά, ὅπου γι' ἀγάπη δὲ χτυπᾷ,
 Καὶ ζῆ με δίχως ἔρωτα καὶ τίποτα δὲν ἀγαπᾷ.
 Μέρα με δίχως ἔρωτα δὲν τῆς ἀξίζει διόλου
 Ἡλιος νὰ τὴ φωτίῃ καὶ φεγγάρι νὰ τὴν συμπονᾷ.

32.

Κι' ὁ ἐρχομὸς μου ἀνώφελος γιὰ τ' οὐρανοῦ τὴ σφαῖρα,
 Κι' ὅταν μισέσω αὐτὴ σὰν πρὶν θὰ λάμπη στὸν αἰθέρα.
 Τὰ δύο μου αὐτιά δὲν ἄκουσαν νὰ πῆ ποτέ κανένας
 Ποιὸ τὸ γιατί τοῦ μισεμοῦ καὶ τοῦ ἐρχομοῦ ἐδῶ πέρα.

33.

Κάλλιό 'χω μέσ' τὸ καπελεῖο στὸ νοῦ μου νὰ Σὲ βάνω
 Ἡ στὸ Μιράμπ (?) χωρὶς Ἐσὲ τὴ προσευχὴ νὰ κάνω.
 Σὺ ποὺ εἶσαι ὁ Πρῶτος καὶ ὁ Στερονὸς κάνε με ὅ τι σ' ἀρέσει,
 Ἡ Κόλαση ἢ Παράδεισο δόσε μου σὰν πεθάνω.

34.

Μοῦπε ἢ καρδιά μου «Λαχταρῶ νὰ μάθω τὸ Κοράνι
 •Καὶ μάθε μού το, σὰν μοσεῆς, τὴ δίψα μου νὰ γειάνη.»
 Κ' ἐγὼ τῆς διάβασα τὸ Ἄλιφ (?) κ' ἐκείνη μοῦ εἶπε «Σῶνει»
 •Στὸν Ἐνα σὰν πιστεύουμε κ' ἕνα ψηφί μᾶς φτάνει.»

35.

Κύττα τὰ κακουργήματα ὅπου ὁ οὐρανὸς μᾶς κάνει,
 Κι' ἄδειος ποὺ ὁ κόσμος φαίνεται σὰν φίλος σου πεθάνη.
 Γι' αὐτὸ λοιπὸν κύττα νὰ ζῆς ὅσο μπορεῖς γιὰ σένα,
 Γλέντα τὸ Τώρα. . . . τὰ παλιὰ μυρίζουμε λιβάνι.

36.

Ὁ θάνατος ἐμένανε ποτὲ δὲ με φοβίζει
 Καὶ τὸ μισό μου αὐτὸ Κισμέτ τὸ βροῖσκω πῶς θάξίῃ
 Κάλλιο ἀπὸ τ' ἄλλο τὸ μισό· γιατί ἢ Ζωὴ 'ναι χρέος,
 Ποὺ πίσω παίρνει τὸ ὁ Θεὸς, ὅποτε Αὐτὸς ὀρίζει.

Κ. ΤΡΙΑΝΕΜΗΣ

(*) Συνέχεια σελίδας 26.

(1) Τὸ Μιράμπ εἶναι τὸ μέρος τοῦ τζαμιοῦ ποὺ δείχνει στὴ Μέκκα καὶ σ' αὐτὸ κινεῖται οἱ πιστοὶ κάνοντας τὴν προσευχὴ τους.

2) Ἄλιφ = Τὸ πρῶτο ψηφίο τοῦ ἀλφάβητου ὑπονοεῖ τὸ μονοθεϊστικὸ δόγμα.

Σημ. Πολλὰ εὐκολονόητα λάθη ἔγιναν ὡς τὰ τώρα. Τὴ διορθωσὴ τους ἀφίνομε γιὰ τὸ τέλος.

ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ

XXXIII

Ανθρώποι πού περπατάτε καμπουριασμένοι είτε έλθρθοι, ρόδες σκληρές κι' άλογα καλπαστά, φεγγο-βάλα παιδάκια, φυχές τής λάσπης είτε του αϊθέρα, και στοιχειά, και σ'ας άκόμα στοιχειά, σ'ας βλέπω σ'άν κολώνες άνίκανες νά στηρίξετε τή μιá και μοναχή ζωή. Όλοι μαζί, μ' κανέναν χωριστά δέ μπορεί νά ζήσει. Τό κοτσάνι λιγνό και τό λουλουδι βαρύ. Ξ, τί βάρος. Όλος é κόσμος μέσα στο κεφάλι και ζητάει νά τιναχτεί, νά πάρει τή θέση του, νά ταιριαστεί με τά τριγύρω, ν' άστράψει και νά βροντήσει από ψηλά. Τί γυρεύει δ' κόσμος μέσα σ' ένα ανθρώπινο κεφάλι; Όλοι μαζί, κοντά δσο για νά περνάει ανάμεσά μας τό κύμα των άρνήσεων—και τά στοιχειά έπου τ'άλαε ό θεός. Μυστικόπαθα βράδουα, πού σ'τά κλαδιά σ'ας κελαϊδάει δ' έρωτας, μακρυνά σταθείτε. Όποιος μπορεί, αυτός 'ας έρθει σέ σ'ας. Ή δημιουργία, διπλωμένη στην έκστασή της, 'ας με ξεχάσει. Στο πνεύμα 'ας άπλωθει γλήνη, τά φώτα 'ας χαμηλώσουν και μιá φωνή μελιγρή 'ας με έδηγήσει πρós τά αλώνιά μου.

XXXIV

Κάποιες ένθύμισες περνώντας τή ράντισαν με τριαντάφυλλα. Έτσι δέχτηκε τό δειλί, πού ήρθε νά τή χαιρετίσει στον πύργο της. Έτσι δέχτηκε και τή νόχτα πού ήρθε νά τής πει πώς σώθηκε ό λύχνος τής ζωής. Και πήγε με τά τριαντάφυλλα, από κάποιες ένθύμισες περνώντας.....

XXXV

Γνώρισα τή γυναίκα. Έσκυφα στη λάμψη των κατασταλαγμένων της διαμαντιών. Στάθηκα στο πάθος της κοντά και τ'ονοίωσα νά με λυώνει. Τήν πήρα από τή μέση και κάναμε τό γύρο σ'τά περιβόλια τής ρέμης. Τήν άκουσα νά μου λέει: με χαμηλή φωνή τά λόγια του άμέτρητου θψους. Τήν είδα νά χαράζει με τό χέρι της τήν καμπύλη μι'ας ζωής, πού άρχή μόνο έχει έδώ. Και ήταν ωραία, ή γυναίκα, ωραία. Φορούσε για μάτια δυό μεγάλες λυπημένες πέτρες και για χείλια δυό χλωμασμένα, γυρνά ροδοπέταλα. Όταν καθίσαμε άποσταμένες, μου είπε: —Θά πεθάνω σ'τά σκοτεινά έπω; γεννήθηκα. Και μου φάνηκε πώς με τή φωνή της μίλησαν τρεμουλιαστά όλες μαζί οι ψυχούλες. Ήταν βράδυ βαρύ. Οι τόποι φέγγανε άλλόκοτα. Από τήν τενωμένη χορδή τής φύσης περνούσαν άρμονίες μακρόσυρτες, σ'άν ψιχάλισμα. —Θά πεθάνω σ'τά σκοτεινά έπω; γεννήθηκα» είπα μαζί της και μιá άκούστηκε ή φωνή. Έβδουε και τό τελευταίο άπτερο. Άρχισε νά τραχιέται ή γή, δίνοντας τόπο σ'τά καινούργια πλάσματα. Άγκαλιαστήκαμε και φιληθήκαμε στόμα με στόμα, πνιγμένες σ'τά δάκρυα. Και ήταν ωραία, ή γυναίκα πού γνώρισα, ωραία, και τίποτε δέν έμοιαζε μ' αυτήν στη γή.

XXXVI

—Άχ! πάψτε πιά! είπε σ'τά πουλιά πού κελαϊδοσαν. Σηκώθηκε και πήγε σέ μιá κάμαρα πού δέν έφτανε κανέναν ήχος. Έρριξε μπροστά τις πλεξίδες της, άκούμπησε τό κεφάλι σ'τά σφυγμένα χέρια, έκλεισε τά μάτια. Είχε κοπει τό ρεύμα του κόσμου με κάθε της αίστησι. Έτσι, έμοιαζε μπρούτζινη, σιδερόχυτη, πλήθινη, γρανιτένια, μόνο ανθρώπινη δέν έμοιαζε. Πήγε στη βιβλιοθήκη κάτι νά πάρει, με τ'άξερε όλα. Οι φιλόσοφοι κι' οι θεωρίες τους είχαν μείνει πίσω της, κραβάνι κουρασμένων κι' άνήμπορων. —Έτσι λοιπόν; ... Στύλωσε τά μάτια στη φλόγα του λύχνου, πού χαμήλωνε λίγο-λίγο ψυχραίμα και ήρωϊκά.

ΕΙΡΗΝΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ

ΤΟ ΔΗΓΗΜΑ ΤΟΥ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

Μαζεμένα σέ βιβλίο καλοτυπωμένο, από 174 σελίδες, βγήκανε τις μέρες αυτές, όχτώ δηγήματα του κ. Κωσταντίνου Χατζόπουλου: «Τάσω», «Στο σκοτάδι», «Ζωή», «Ο πύργος του Άλιθέρι», «Τό σπίτι του δασκάλου», «Η άδερφή», «Ο Μπαρμπαντώνης», και «Τό όνειρο τής Κλάρας».

Τό δηγήμα στη νεοελληνική λογοτεχνία κρατιέται από ιστορία κ' είναι δεμένο με κάποια παράδοση. Σ' αυτό μέσα φανερώθηκε πλατιά ή όρεξη κ' ή όρμη τής νέας μας ζωής. Μ' αυτό πασχίσαμε νά γνωρίσουμε τήν ψυχή του τόπου και των ανθρώπων του. Άπάνου στη ζωγραφιά, τήν αληθινά δομένη, με τά πλούσια χρώματά της τά ήθογραφικά, γυμνάστηκε ή νέα γενιά νά καλλιεργήση τέχνη και νά μορφώση γλώσσα. Μ' και δώ, καθώς και σέ κάθε άλλο είδος καλλιτεχνικής εκδήλωσης, μ'ς αντίσκοφε πάντα και πάντα κάτι τό άπλαστο και τό άμορφο, κάτι τό άλυσιτο, τό εκρό και τάνήμερο, κάτι πού δέν είχε τή χάρη και τή θεία εύλογία τής απλότητας και τής φυσικότητας, μ' δσο κι' ά δέν έλειπε πολλές φορές ή δύναμη κ' ή αιστατικότητα, ή ψυχή και ή ειλκρίνεια του τεχνίτη.

Φαίνεται πώς τό ύστέρημα τούτο, γνώρισμα, μπορεί νά πη κανείς, μι'ας πρωτόγονης καλλιτεχνικής προσπάθειας, άρχίζει τελευταία σιγά κι' άγάλια νά σβύνη και νά χάνεται από τά έργα κάποιων δημιουργών πού λαμπρόνουν με τήν άφοσίωσή τους τά νέα μας γράμματα. Ο ίδιος ό Κ. Χατζόπουλος στον «Πύργο του άκροπέταμου», μ' έλο τό βάθος και τό πλάτος τής τεχνικής του δεξιοσύνης, δέν μπόρεσε νά ξεφύγη δλό-τελα από τήν κάποια άλυσιδιά κι' ωμότητα στην ουσία και στην αφήγησι. Όμως σ'τά έργα του τά νεώτερα, σ'τά κατοπινά του δηγήματα πού αποτελούν τόν καινούριο του τόμο, ένας άέρας λιτότητας πνέει, ένα βαθιόμυριστο άρωμα μαγιάτικου δειλινού τά τριγυρίζει, μιá ζέστα καλόβολου ρεαλισμού τά πλημμυρά, κ' ή ζωή μέσα τους τρέμει με πόνου και με λαχτάρα ενός ανθρώπου πού βλέπει τό γύρο του κόσμο με μάτια πολιτισμένα, καλλιεργήμένα, ίκανά νά μα-

ζεύουνε τὴν ἐντύπωσιν χτυπητὴ μὰ καὶ φυσική, ἀπ' αὐτῆς στέκεται κρυμμένη κάτω ἀπὸ τὰ πράγματα. Ὁ καλλιτέχνης ὁ ἀξίος δὲν εἶναι μονάχα ὁ ἀκούραστος κυνηγὸς μέσα στὸν κάμπο τοῦ ἰδεατοῦ, εἶναι μὰ καὶ ὁ σκύλος ὁ ἀστρομάτης ποὺ γιὰ νὰ ξεβγάλλῃ τὸ κυνήγι, πηγαίνει δῶ καὶ κεῖ μυρίζοντας καὶ ἀνεβαίνει ἴσα μὲ τὸ βουνό.

Κι ἄλλοτε σημειώσαμε πὼς ὁ Χατζόπουλος μὰς παίρνει μὲ τὴν ἠθρογραφίαν γιὰ νὰ μὰς πᾶν πέρ' ἀπὸ αὐτὴν στὴν ψυχογραφίαν, νὰ ποῦμε. Στέκεται κεῖ καὶ ψυχολογεῖ μὲ μιὰ δεινότητά καὶ παρατήρησιν πλούσια καὶ γιομάτη ἀπὸ πραγματικότητα, μὰ καὶ σαρκασμὸ μὰ καὶ γιὰ τὶς λογικὰς φαντασίας καὶ ἀδυναμίας ποὺ μὰς λυγίζουν τὶς μέρες καὶ τὶς στιγμὲς. Ὅμως ἡ ἀνάλυσή του δὲν εἶναι βαρετὴ σὰν ἀνούσια λεπτομέρεια καὶ διδασκαλία. Κάθε ἄλλο. Δεμένη σφιχτὰ μὲ τὸ θέμα ποὺ ξετυλίγει, μὲ τὰ γεγονότα ποὺ μὰς ἱστορεῖ, ἀναβρῶζει μὲς' ἀπ' αὐτὰ ἀδίιστα καὶ ἀθέλητα μὲ μιὰ χάρη ποὺ μὰς κρατᾷ πάντα ὑποταχτικούς της.

Τὴ χάρη αὐτὴ ξαναβρίσκουμε στὶς εἰκόνες του, τὶς λιγόλογα ἐπιγραφικατικὲς, μὲ μιὰ περιγραφικότητα χαρᾶ μὲ κοντὶ ζωγραφικὸ, βουτηγμένον σὲ χρώματα εὖ δυνατὰ τόσο καὶ ἐνεργημένα. Ἡ δημοτικὴ γλώσσα ποὺ πασιλίζει νὰ τὴν κανονίσῃ καὶ νὰ τὴν ὑποτάξῃ—γνώρισμα πρῶτον τοῦ βαθυστόχαστου καὶ ἀξίου τεχνίτη, ποὺ καταλαβαίνει τὴ μεγάλη σημασία τῆς μορφῆς, — τὸν βοηθεῖ σημαντικὰ σ' αὐτό. Γιατὶ θέλησε τὴ γλώσσα νὰ τὴ σπουδάσῃ καὶ τὴ μελετήσῃ μὲ ἀγάπη, μὲ εὐκρίνεια, μὲ διαφέρο καὶ σύστημα. Δὲν ἀφέθηκε, σὰν τσοσι ἄλλοι, στὴν ἀφέλεια τῆς «παντογνωσίας» καὶ τοῦ μισόγλωσσου «κλισθητικοῦ» γούστου. Κοίταξε νὰ βουτηχτῇ στὶς πηγὰς καὶ νὰ κάμῃ τὸ διάλεγμα τοῦ ὕστερ' ἀπὸ γνώση γι' αὐτό. Ἐτσι ὅλη του ἡ προσοχὴ τοῦ θέρμανε τὴν μπόρσση γιὰ νὰ μορφώσῃ τελευταία ἕνα ὕφος ἀπλό, μὲ τὴ φράση τὴ στρωμένη καὶ σύντομη, μὲ τὴ σύνταξιν τὴν ὁμαλὴν τοῦ μιλημένου μὰς λόγου, ὕφος σὲ πολλὰς μεριὰς τόσο ἑξάστερο καὶ πλαστικόν, σὰν ἕνα γαλάζιο ἄπλωμα οὐρανοῦ λαμπρῆς μέρας.

Μέσα στὸ δῆγημα τοῦ Χατζόπουλου ἴσως λείπει τὶς περισσότερες φορές τὸ κοινόν, τὸ κανονικόν δραματικόν στοιχεῖον, ἡ πάλη καὶ ἡ σύγκρουση τῶν παθῶν. Ἐτσι μόνον οἱ ἱστορίες του καθαρὰ δηγῆματα, ποὺ ὅμως κάτω ἀπὸ τὸ γαλήνιον μάτι τοῦ συγγραφέα, πιάνομε τὴν ἐπαναστατημένη ψυχὴν τοῦ κοινωνιστῆ, ποὺ σταλάζει μέσα στὶς γραμμὰς του, ὅλο τὸ παράπονον καὶ ὅλη τὴν πίκρα γιὰ τὴν κοινωνικὴν ἀπάτην καὶ τὴν ἀνήλεην δυστυχίαν ποὺ ζυμῶνουν ἐλοένα τὴν τραγικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, σκλάβου τῆς ἰδίας του ἀνιμπορίας καὶ ἀνελευτερίας. Ἀκόμα καὶ κεῖ ποὺ ἡ διάθεσί του τραβᾷ τὸν εὐθυμον καὶ ἀνάλαφρον τόνον, μιὰς μελαγχολίας τὴ χλωμὰ λουλούδιαν ξεφυτρώνουσε στὰ πλάγια τοῦ ἀφῆγηματικοῦ τοῦ δρόμου.

Μὰ εἴταν γύρον στὸ θέμα του ἡ δυστυχία σπαράζει, γλήγορα βρίσκει ὁ συγγραφέας, σὰν ἀντίθεσιν, τὴν καταφυγὴν. Εἶναι ἡ φύσις, ἡ δημιουργία. Μὲ μιὰ περιγραφὴ μιὰς εὐτυχισμένης στιγμῆς τῆς πλάσης, μ' ἕνα δέντρο ποὺ ὑψώνεται, μ' ἕνα πουλὶ ποὺ κελαδεῖ, μ' ἕνα νερὸ ποὺ τρέχει, μ' ἕνα βοῦσιμα μακρινόν καὶ μ' ἕνα φῶς μὲς στὸ σκοτάδι, μὰς δίνει τὴν ἀίστησιν τῆς χαρᾶς, τῆς γλύκας, τῆς ἐλπίδας ποὺ ὑπάρχει στὴ ζωὴ, στὴ θέλησίν μας, στὸ μέγα μὰς κόσμον, καὶ ποὺ εἶναι τὸ στήριγμα ποὺ θὰ θεμελιώσῃ τὴν λευτερίαν τῆς ζωῆς αὐτῆς μ' ἕνα γλυκοχάραγμα λυτρωμοῦ τοῦ μαύρου ἀνθρώπου ποὺ δουλεύει ἀκόμα σὲ δαιμονικά καὶ εἰδῶλα πλωσμένα καὶ συνθεμένα ἀπὸ

τὴν ἴδια του τὴ φαντασία. Τὸ βαθύ, τὸ εὐκρινὸ κοίταμα τῆς δημιουργίας πάντα στάθηκε σὰν κολυμπήθρα ξαναγεννημοῦ, σὰν τίναγμα ζύπνου σ' ἀφιονομένα μάτια τῆς ψυχῆς. «Εἶναι θεῖο πρῶμα. παιδιὰ, νὰ θωρρᾷ κανεὶς τὴν Δημιουργίαν» μὰς ἔκραξε ὁ Ὑ-χάρης μέσα «Στὸν Ἰσκιό τοῦ πλατάνου».

Σίγουρον πὼς τὸ δῆγημα τοῦ Χατζόπουλου, ἀρματωμένον καθὼς κατεβαίνει μὲ τόσα ἀξιοπαρατήρητα στοιχεῖα, φέρνει τὰ σημάδια μιὰς τέχνης συγκερατημένης στὰ φυσικὰ σῶνονά της, τέχνης τοῦ ἑλληνικοῦ δικοῦ μὰς κόσμου, ἔχει μόνον στὸ ἐξωτερικόν γνώρισμά της τὸ ἠθρογραφικόν, μὰ πιδὸ πολὺ στὰ βαθιὰ τῆς φαντασίας, στὸ κοίταμα καὶ τὸ κρηπαγμα τοῦ μυστικοῦ τῆς ψυχῆς.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΓΙΑ ΜΙΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐκεῖνος ποὺ βᾶπτισε τὴν κόρη τοῦ μακαρίτη Σπύρου Εὐλάμπιου (ἐνὸς ἐνεργητικοῦ καὶ παράδοξου νοῦ, ποὺ ἀπὸ δικαστῆς εἶχε γίνῃ χιμηματίας στὴ Βιέννα καὶ ἔπειτα συγγραφέας τοῦ πεῖδ σημαντικοῦ βιβλίου γιὰ τὴ Διοίκησιν τῆς Ἑλλάδας, καὶ στὸ τέλος νομικὸς σύμβουλος στὴν Ἑθνικὴ Τράπεζαν) ἐκεῖνος ποὺ βᾶπτισε αὐτὸ τὸ κορίτσι, σὰν νὰ εἶχε μέσα του κάποιαν προφητικὴν δύναμιν, τοῦδωσε τὸν ὄνομα τὸ συγγενικὸν πρὸς τὴν ἀπολλώνια παράδοσιν, τὸνομα τῆς Ἀθήνας, καὶ ἔτσι ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν αὐτὴν συγγένειαν τῆς λύρας, σὰν ἀπὸ ἕνα μακρινὸ ἀντίφεγγον τοῦ αὐγεριοῦ ἐπρόβλεπε στὸν ὀρίζοντα τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης ἕνα γλυκοχάραγμα γεμάτον φῶς καὶ χάρη—αὐτὴν ῥοδοδάχτυλην γιὰ τὶς Μοῦσας ποὺ ξανάρχονται στὸν Ἑλικῶνα—αὐτὴν χαρούμενην γιὰ τὴ μουσικὴν, τὴ θεῖαν τέχνην τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ἡ Ἀθῆνα μὲ τὸ κονσέρτον της ποὺ ἔδωκε τὸ προπερικείμενον Σάββον στὸ Δημοτικὸν Θεῆτρο μὰς ἔδειξεν ἕνα μεγάλο θαῦμα τῆς τέχνης, καὶ μὰς χάρισε μιὰ βραδεὶά σὰν ἐκείνην ποὺ ὁ Σολωμὸς τὴν εἶδε «γεμάτην μάγικαν». Κεῖ ἐρωτήσαμε νὰ μάθουμε πὼς ἐδημιουργήθηκε μέσα στὸ ρωμαϊκόν «περιβάλλον» αὐτὴ ἡ πιανίστρια, καὶ ἕνας φίλος μὰς διηγήθηκε τὴν ἱστορίαν της—ἱστορίαν ἀπλὴν καὶ μικρὴν, ὅπως κάθε κόρης, μὰ σημαντικὴν καὶ χαραχτηριστικὴν γιὰ τὸ ἔμφρον χάρισμα τῆς ἀθηναίας τεχνίτρας τοῦ πιάνου.

Ἐπαίξε πιάνον ἀπὸ μικρὸν κοριτσάκι μὲ μιὰ τῆς φιλενάδα, θυγατέρα τοῦ κ. Ἐσλιν, καὶ μάλιστα χωρὶς τὸ θέλημα τοῦ πατέρα της. Κάποιαν ἀπὸ τὶς ἀδερφάδες της παραφύλαγε πάντα στὸ παράθαρον, ἔταν τὸ Ἀηδᾶκι ἐπαίξε (σὰν νὰ κάμνε κανένα κακόν) γιὰ νὰ τὸ εἰδοποιήσῃ νὰ πάσῃ μὲ τὴν θάψαντες ὁ πατέρας της, ποὺ δὲν ἤθελε νὰ χάνῃ ὅλη τὴν ὥραν της στὸ πιάνον. Μὰ εἴταν πλέον τὸ παιζιμὸν της μὲ τὸν καιρὸν ἐδυνάμωσε καὶ δὲν ἤμπορουσαν νὰ τὸ κρύψουν ἀπὸ τὸν πατέρα, τὸν παρακάλεσαν νὰ τῆς πᾶρῃ δασκάλα γιὰ τὸ πιάνον. — «Καὶ τί νὰ τὴν κάμῃ τὴ δασκάλα; Αὐτὴ παίζει τώρα καλλίτερα ἀπὸ τὶς ἑξῆνες δασκάλας ποὺ χῶμε δῶ» — ἔλεγεν ὁ κύριος Σπύρος, καὶ ἡ Ἀθῆνα ἔμεινε ὡς τὴν ἡμέραν ποὺ πέθανεν ὁ πατέρας της χωρὶς μαθήματα τοῦ πιάνου. Μετὰ τὸ θάνατόν της ὅμως τὴν παρέλαβεν ὁ κ. Νάζος καὶ ἔτσι αὐτοδίδακτῃ τὴν ἔβαλε στὴν ἀνώτερον Σχολὴν τοῦ Ὁδείου. Ἰστέρον ἀπὸ λίγους μῆνας τὴν ἔβγαλε σὲ κονσέρτον, καὶ ὕστερον ἀπὸ δύο μισὸν χρόνια ἔπῃρε τὸ δίπλωμα μὲ ἀρίστα καὶ τὸ χρυσὸν μετᾶλλον τοῦ Ὁδείου. Τότε ἔδωκε τὸ πρῶτον κονσέρτον

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ίδιοκτήτης : Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ : στο «ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ»

Όδος Ἀκαδημίας 40

Συνδρομή χρονιάτικη : Δρ. 20.

Βρίσκεται σὲ δλα τὰ κίβσια καὶ πουλιέται 40 λεπτά τὸ φύλλο.

της στὴν Ἀθήνα. Πᾶνε τώρα ἑπτὰ-ὄχτώ χρόνια. Οἱ ἑφημερίδες τὴν ἐστόλισαν τότε μὲ δλα τὰ κοσμητικὰ ἐπίθετα ποῦ διαβάζομε κάθε μέρα γιὰ τίς πλέον ἀδέξιες πιανόλες καὶ γιὰ τοὺς πλέον ἀμόρφωτους πηδηχτούληδες τοῦ πιάνου. Ἐλεγε ἔμως ἔρθει τότε γιὰ πρώτη φορά στὴν Ἀθήνα ὁ μέγας τεχνίτης Γκοτόφσκης. Μόλις τὸν εἶδε καὶ τὸν ἄκουσεν ἡ Λήδα μαζὺ μὲ τὴ μαγεία τῆς τέχνης της ἀναψε κι' ὁ πόθος νὰ πάη στὴ Βιέννα, καὶ νὰ τελειοποιηθῇ στὴ «Μαϊστέρσιουλε» ποῦ ἦταν διεφθυγῆς ὁ Γκοτόφσκης. — Βρέ, παιδί μου, κάτσε στὸ σπίτι σου καὶ στὴν ἡσυχία σου, ἐσύ δὲν ἔχεις ἀνάγκη ἀπὸ ἄλλα μαθήματα» τῆς ἔλεγε ὁ κύριος Νάξος. Αὐτὴ τίποτα. Ἐνα πρωὶ παίρνει τὴν κυρία μητέρα της, μπαίνει στὸ βανάκι καὶ τραβάει γιὰ τὴ Βιέννα. Ἐκεῖ στὴν ἀρχὴ τᾶδρε λίγο σκοδρ. Γιὰ νὰ μῆ στὴ «Μαϊστέρσιουλε» ἔπρεπε νὰ δώσῃ ἑξετάσεις, καὶ νὰ ἰδοῦμε ἂν θὰ τὴ δεχθοῦν. Δὲν ξέρω μὲ πόσους συναγωνίστηκε, μὰ διάβασα σὲ κάποια ἑφημερίδα πῶς κατώρθωσε μὲ τρεῖς—τέσσερες ἄλλες νὰ μῆ στὸ μέγλο ἐκεῖνο σχολεῖο τῶν βιρτουόζων, ἔπου ἐσπούδασε δυὸ χρόνια καὶ στὸ τρίτο ἐπῆρε τὸ δῖπλωμά της ὕστερ' ἀπὸ ἕνα δύσκολο κοντσέρτο ποῦ ἔδωκε στὴ μεγάλη σάλα τῆς Μουσικῆς Ἀκαδημίας μπροστά σ' ἔλλοος τοὺς μεγάλους μουσικοὺς καὶ τεχνοκρίτες τῆς Βιέννης. Ὁ Γκοτόφσκης τὴν ἐκράτησεν ἀκόμη ἕνα χρόνο γιὰ βοηθό του, καὶ πέρασι τὸν Αὐγουστο μᾶς τὴν ἔστειλε στὴν Ἀθήνα μ' ἕνα θερμὸ συστατικὸ τοῦ στὴ Διέφθυση τοῦ Ὁδείου «νὰ τὴν πάη ἀμέσως καθηγήτρια γιὰ νὰ ὠφεληθοῦνε ἀπὸ τὴν Τέχνη της καὶ τὴν παιδαγωγικὴ τῆς ἔσοι ἔχουν πόθο κι' ὄρεξι, νὰ σπουδάσουν πιάνο» Καὶ τὸ Ὁδεῖο τὴν παρέλαθεν ἀμέσως καθηγήτρια.

Αὐτὴ εἶναι ἡ μικρὴ ἱστορία τῆς Λήδας Εὐλαμπίου ποῦ ἐσκόρπισε στὴν ψυχὴ μας ἀπὸ τὰ κόκκαλα τοῦ πιάνου δλη τὴ μαγεία τῆς ἀπολλώνιας τέχνης μ' ἔργα τοῦ Μπρόμς, τοῦ Μπετόβεν, τοῦ Σιούβμαν, τοῦ Κορέλλι, τοῦ Ραμῶ καὶ τοῦ Ρίχαρντ Στράους, ποῦ ἀνοίξε μὲ τὸ παιξίμο της σὲ θαυμασμό τὰ χεῖλη καὶ αὐτῶν τῶν ἀντιζήλων της στὴ θεϊκὴ Τέχνη—στὴν Τέχνη ποῦ στολιζει μ' ἕνα κλαδί δάφνης τὸ σεμνὸ της μέτωπο ξετοπίζοντας τὰγκάθια τοῦ κόπου καὶ τοῦ μόχθου ποῦ πρέπει νὰ προηγηθοῦν γιὰ κάθε μεγάλο θρίαμβο.

ΔΟΝ ΚΑΡΛΟΣ

Ἡ Κοινή Γνώμη

ΖΩΝΤΑΝΟΦΟΒΙΑ

Ἀγαπητὲ «Νουμά»,

Τὰ «Φύλλα» γράφουνε τὰκόλουθα: «Ἐχει μεγάλη σημασία ἡ ἔκδοσις λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ ποῦ νὰ στηρίζεται ἐπάνω σὲ χρηματικὰ κεφάλαια, γιὰτὶ ξέρουμε ἔλοι μας ποῦ κατανοοῦν παρόμοιες εὐγενεῖς προσπάθειες. Μὴ δὲν θυμᾶσθε τὸν «Διόνυσος»—τὸ καλύτερο ἑλληνικὸ λογοτεχνικὸ περιοδικὸ—τοῦ μακαρίτη Καμπίση καὶ Μποῆμ καὶ τὴν «Τέχνη» ὕστερα τοῦ Χατζόπουλου; Πόσο ζήσανε;»

Κρίμα, ἀλήθεια, ποῦ καὶ τὰ δυὸ αὐτὰ περιοδικὰ (ἡ «Τέχνη» βγήκε πρώτα καὶ ὕστερα ὁ «Διόνυσος») ζήσανε τόσο λίγο. Μὰ ὁ «Νουμάς» ποῦ ζεῖ ΔΕΚΑΤΕΣΣΕΡΑ τώρα χρόνια καὶ ἴσως ζήσῃ ἀκόμη κι ἄλλα τόσα, ποῦ ζεῖ δίχως νὰ στηρίζεται ἐπάνω σὲ χρηματικὰ κεφάλαια;

Ἴσως γιὰτὶ ζεῖ ἔτσι, δίχως νὰ στηρίζεται κτλ., τὸν ξεχάσανε καὶ τὰ «Φύλλα», κταδικάζοντάς τον σὲ ἄδοξο θάνατο.

Μὲ φίλι
ΝΕΚΡΟΘΑΦΤΗΣ

ΓΙΑ ΤΟΝ κ. ΤΥΜΦΡΗΣΤΟ

Φίλε Ταγκόπουλε,

Ἀπὸ τὸ γράμμα τοῦ κ. Τυμφρηστοῦ ποῦ δημοσίευσες στὸ περασμένο φύλλο, μαθαίνω γιὰ πρώτη φορά πῶς ὁ Παλαμάς, στὴν πρωτοχρονιάτικη φιλολογικὴ ἐπιθεώρησή του, λέει διτὴ κριτικὴ ποῦ ἔγραψε κάποτε γιὰ μένα καὶ τὴν ἔδωκα ἐγὼ σὰν πρόλογο στὸν «Κόκκινο Βράχο», «ἐγράφηκε μὲ κάποιο ἐκδιασμό καὶ γιὰ νὰ ἐξοφλήσῃ κάποια ὑποχρέωση» (!!!).

Τέτοιο ποῦμμα ἐγὼ δὲν εἶδα ποτέ, οὔτε στὴ χρονιάτικη ἐπιθεώρηση τοῦ Παλαμά, οὔτε πουθενά. Τὸ μόνο σχετικὸ ποῦ εἶδα στὴ χρονιάτικη ἐπιθεώρηση, (στὸ «Ἐμπρός» δηλαδὴ τῆς Πρωτοχρονιάς τοῦ 1916, μὲ τὸ W. τοῦ Παλαμά,) εἶνε πῶς ἦταν περιττὸ «νὰ προτάξω πρόλογον, γραμμένο ἀπὸ ποιητὴν ἀμφιδόλου κύρους καὶ ἀξίας». Δὲν εἶνε ἴσως μὲ τὰ ἴδια λόγια, γιὰτὶ δὲν ἔχω πρόχειρο τὸ φύλλο, ἡ ἔννοια ἔμως, ποῦ τὴ θυμᾶμαι καλά, εἶνε αὐτή. Παραξενευτήκα μάλιστα τότε γιὰτὶ τάχα ὁ W. νὰ κατηγορῇ ἔτσι τὸν Παλαμά, δηλαδὴ τὸν ἑαυτὸ του, — μοῦ ἐξήγησαν ἔμως ὕστερα, διτὸ κάνει καμμιὰ φορά, γιὰ νὰ φαίνεται πῶς ὁ χρονογράφος W. εἶνε ὀλωσδιόλου ἄλλος ἀπὸ τὸν ποιητὴ Παλαμά. Ἔτσι ἡσύχασα καὶ δὲν ἔκαμα πιά λόγο γι' αὐτὸ τὸ παράξενο.

Ἐπειδὴ ἔμως ὁ κ. Τυμφρηστός δὲν πιστεύω νὰβγαλε τίλλο ἀπὸ τὸ νοῦ του, ἀλλὰ ἴσως τὸ εἶδε κάποιος ἄλλος,

που δὲν τὸ εἶδα ἐγώ, τὸν παρακαλῶ πολὺ νὰ μὲ φωτίσῃ καὶ νὰ μευ πῆ, ποὺ ἀκριβῶς λέει ὁ Παλαμᾶς, ἐπὶ τὸ ἄρθρο του γιὰ μένα «γράφτηκε μὲ κάποιο ἐκδιασινό καὶ γιὰ νὰ ἐξοφλήσῃ κάποια ὑποχρέωση». "Ἄν εἶνε, ἀξίζει νὰ τὸ ἴδῃ κ' ἐγώ. "Ἄν δὲν εἶνε πάλι παρὰ καμμιά παρεξήγηση τοῦ κ. Τυμψηροῦ, ἢ καμμιά κακὴ πληροφορία τρίτου, — γιὰτὶ μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ τᾶκουσε καὶ νὰ τὸ πέταξε ἀνεξέταστα, — πρέπει νὰ τὸ μάθω.

Δὲ θάπαντήσω βέβαια στᾶλλο ποῦ λέει γιὰ μένα ὁ κ. Τυμψηροῦς. "Ἄνθρωπος ποῦ διαβάσει τὸν πρόλογο τοῦ «Κόκκινου Βράχου» καὶ παίρνει τὴν ἐντύπωση, ἐπὶ ὁ Παλαμᾶς «εἰρωνεύεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὡς τὸ τέλος» (!). δὲν εἶνε σὲ θέση νὰ κρίνῃ γιὰ τὸ παραμικρό. Αὐτὸ ἔμωσ δὲν ἐμποδίζει νὰ εἶνε καλὸς καὶ τίμιος ἄνθρωπος, καὶ σὺν τέτοιος πρέπει νὰπαντήσῃ ὅς ἐστι τὸν ρωτῶ.

Μὲ ἀγάπη

Δικός σου

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Τ' ΑΝΩ ΠΟΤΑΜΩΝ

Φίλε «Νουμά»

"Ἀπὸ ὅλους ποῦ γράφανε κατὰ τοῦ «Πρωτομάστορα» μόνον ἕνας, ὁ Εἰδικὸς Β' στίς «Ἀθηναί» τῶν 19. 3. 916 μ' ἔπεισε πῶς τὸ ἔργο δὲν ἀξίζει τίποτα καὶ πῶς ὁ Καλομοίρης, ποῦ γὰ εἶχα τὴν ἀπλότητα νὰ τονε νομίζω ἀναγεννητὴ τῆς μουσικῆς μας, εἶναι τενεκὲς καὶ τίποτ' ἄλλο. Λοιπὸν ὁ Εἰδικὸς Β' (Εἰδικὸς!!!) μᾶς βεβαιώνει πῶς ὁ «Πρωτομάστορας» εἶναι μπλόφα μουσικὴ καὶ ὄχι ἔργο τέχνης, γιὰτὶ (προσέχτε σ' αὐτὸ τὸ εἰδικὸ ἐπιχείρημα) ὁ Καλομοίρης εἶναι μαλλιαρὸς! Ράβδος ἐν γωνίᾳ κτλ.

Κι ἔμωσ ὁ Εἰδικὸς Β' εἶναι δημοτικιστὴς! Τὸ λέει στὸ ἄρθρο του. Σέβεται, λέει, καὶ τὸν Ψυχάρη. Δὲν πάει νὰ κουρευέται! Δημοτικιστὴς καὶ νὰ σοῦ μιλάει γιὰ μαλλιαρῶς!.. Αὐτὸ ποῦ θυμίζει τὴ δήλωση ἐνὸς νιόφαντου περιοδικοῦ ποῦ λέει «εἴμεθα δημοτικιστὰι χωρὶς νὰ ἀναγνωρίζουμε τὸ σύστημα τοῦ Ψυχάρη». "Ἰδια καὶ ἀπαράλλαχτα μποροῦσε νὰ γράφει καὶ ὁ Μιστριώτης: Εἴμεθα δημοτικιστὰι. Δὲ πᾶ' νᾶσαστε! Ἐμεῖς εἴμαστε δημοτικιστὲς καὶ κλαίμε γιὰ κείνους ποῦ ἔρχονται νὰ γροπιάσουν τὸν ἀγῶνα ἢ ἀπὸ ἀμάθεια ἢ ἀπὸ μπακαλοσύνη.

Οὔτε δημοτικιστὰι οὔτε μαλλιαρῶι ὑπάρχουν. Μονο δημοτικιστὲς ἀναγνωρίζει ὁ ἀγῶνας καὶ ὄλ' οἱ ἄλλοι εἶναι καθαρηνουσάνοι μὲ μοντσούνα.

Δικός σου

Γ. ΦΥΛΛΙΑΔΗΣ

ΠΟΝΟΣ

Χτὲς βράδυ πόσο ἐπόνεσ' ἡ καρδιά μου
κι' ἀπαφτα μεσ' στὰ στήθια μου ἐθρηνοῦσε
σὺν κᾶτι ποῦχε χάσει νὰ ζητοῦσε
κᾶτι ποῦ ἦταν μακρὰ, πολὺ μακρὰ μου.
"Υπνος δὲν ἔκλεισε τὰ βλέφαρά μου
κι' ὀλονυχτὶς τὸ μάτι μου ἐθωροῦσε
σὺν κάποιο φάντασμα τοῦ τριγυροῦσε
μέσα στὴ σκοτεινὴ τὴν κάμαρά μου.
Τὸ φάντασμα τοῦ πόνου!... Τὸ φεγγάρι
ἀνήμερο νὰ μὲ παρηγορήσῃ
Πῆγε νὰ πέσῃ ν' ἀποκοιμηθῇ...
Κι' ὁ οὐρανὸς θλιμμένος ἀπ' τὴ δύση
τώρα ἕνα κλᾶμμα σιγαλὸ εἶχε πάρει
κ' ἡ λύπη του σὲ δάκρυα εἶχε χυθῆ!

ΝΙΚΟΣ Ι. ΡΙΤΣΟΣ

ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ ΦΥΛΛΟ :

ΜΗΤΣΑΣ ΠΕΡΡΩΤΗ

“ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ,,

Ο ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΚΑΙ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

"Υπὸ τὴν προεστιάσαν τῆς Α. Υ. τοῦ
Πρίγκηπος Γεωργίου.

Μὴ γενομένης ἀπαρτίας πρὸς συγκροτήσιν Γενικῆς Συνελεύσεως τῇ 17ῃ Μαρτίου καλοῦνται οἱ Ἐλεγγεῖται, Δωρηταὶ καὶ τὰ Μέλη τοῦ Μουσικοῦ καὶ Δραματικοῦ Συλλόγου εἰς τὸ Κατάστημα τοῦ Ὁδείου, πρὸς συγκροτήσιν τοιαύτης τῇ 27ῃ ἰδίου μηνὸς ἡμέρα Κυριακῆ καὶ ὥρα 11 π. μ.

"Ἡμερησία Διάταξις.

1) Ἀνάγνωσις τῆς Ἐκθέσεως πεπραγμένων ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος 1915.

2) Ἀνάγνωσις τῆς Ἐκθέσεως τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὸ αὐτὸ ἔτος.

3) Ἐκλογή τριῶν τακτικῶν Ἐλεγκτῶν καὶ δύο ἀναπληρωματικῶν διὰ τὸ ἔτος 1916.

4) Ἀντικατάστασις τριῶν Συμβούλων ἔξερχομένων.

"Ἐν Ἀθήναις τῇ 17 Μαρτίου 1916.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου τοῦ Συλλόγου)

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

✿ ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΠΑΙΔΙ ✿

— Δυστυχία μας! Ελα αυτά, ψιθύρισε κάποιος.
 — Δέ μου λέ; Αντρέα; Πόση ώρα λογαριάζεις για να φτάσης στο τέλος;
 — Ά εδώ πεύρβατε, δέ μου γλυτώνετε εύκολα. Θα με ακούσετε ως τὸ τέλος θέλοντας και μή.
 Ὁ Αντρέας κούμπωσε τὸ σακκάκι του, ξερόδηξε κ' ἔτοιμάστηκε νὰρχιση ἀφοῦ ἔρρηξε πρῶτα μιὰ γλυκειὰ ματιὰ στὶς κυρίες σὰ νάθελε νὰ πάρη ἀπὸ κείνες κουράγιο. Τριμμένο τὸ σακκάκι του, λιγδιασμένο, τὰ παπούσια του ξεσκισμένα, τὸ κολλάρο πολυφορεμένο.
 — Ἀνάθεμά σε γιὰ τέχνη, μουρμούρισε κάποιος βλέποντάς τονε σὲ αὐτὰ τὰ χάλια.
 — Ἡ τέχνη εἶναι ἱερή, ἀποκρίθηκε ὁ Αντρέας σταματώντας μιὰ στιγμή τὸ διάβασμα γιὰ νὰ διαφεντέψη τὴ τέχνη πού βριζότανε.
 Ἡ ὑπόθεση τοῦ ἔργου ἀπλή. Ἐνας ποιητὴς σκεδιάζει ἕνα καινούριο καρὰδι. Στὰ τελευταία τὸν κλείνουνε σ' ἕνα τρελλοκομεῖο με ἑλες τίς διαμαρτυρίες του.
 Τὸ ἔργο, πού εἶναι πιὸ πολὺ ἕνα λυρικό ποίημα, δὲ γεννάει κανένα δραματικό ἐνδιαφέρον. Τὸ θέμα εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ τὴν κοινὴ ἀντίληψη καὶ τὸ ἀκρατήριό του δὲν εἶναι παρασκευασμένο νὰ τὸν παρακολουθήσῃ στὰ φιλοσοφικοκοινωνικά κετάγματα τ' αὐτὸν ἀφήνει νὰνεδαίνῃ, νὰ χάνεται στὰ ὕψη, δὲν ἔχει φτερά νὰ τονε συντροφέψῃ σ' ἕνα τέτοια ἀψηλὸ ἀνέδασμα. Ἐπὶ τέλους κάποιος χάνει τὴν ὑπομονή.
 — Εἶναι πλὴ ἀκόμα; ρωτάει.
 — Τώρα μπαίνουμε στὴ δεύτερη πράξη.
 — Καλὰ ξημερώματα.
 — Ὅχι, ὑποθέτω νὰ τελειώσουμε νωρῆτερα, ἀποκρίνεται σοδραὶ ὁ Αντρέας.
 — Βρὲ τὸν ἀθεόφοβο, ὡς τὸ πρῶτὸ ἔχει κουράγιο νὰ μᾶς κρατήσῃ ἐδῶ.
 — Μὰ δὲν ἔχει καὶ λίγο ἔρωτα μέσα αὐτὸ τὸ ἔργο; τί δράμα εἶναι αὐτό; μουρμούριζει ἡ Καλλιόπη, ζαρώνοντας τὰ χεῖλάκια της.
 — Ἀνώτερη τέχνη. Τί νὰ κάνουμε; Θα τὴν ὑποφέρουμε, ψιθυρίζει ἕνας.
 Τὴ στιγμή ἐκείνη ἀνοίγει ἡ πόρτα τῆς διπλανῆς κάμαρας κ' ἡ Ρίκα προβάλλει μ' ἕνα μεγάλο δίσκο στὸ χέρι.
 — Ἐνα φασκόμηλο γιὰ νὰ ζεσταθῆτε, λέει γελώντας ἐνῶ ἡ ἄχνα τῆς περεχάει τὸ πρόσωπο.
 — Ἀπὸ τὸ δράμα, προσθέτει ὁ Γιώργος.
 — Ὅχι, ἀπὸ τὸ κρῦο. Μὴ τοὺς συνερῖζετε κύριε Αντρέα, θέλουνε νὰ σᾶς πειράζουνε, λέει ἡ Ρίκα σ' ἕναν τόνο γιομάτο καλωσύνη φέρνοντας γύρο τὸ δίσκο.
 Καθένας ἀρπάζει ἀπὸ ἕνα φλυτζάνι ἀχνιστό, μοσκομουρουδάτο, με μιὰ λεμονόφλουδα πού κολυμπάει στὴ μέση.
 — Δέ φτάσανε τὰ φλυτζάνια κ' ἔβαλα καὶ σὲ ποτήρια, λέει ἡ Ρίκα.
 — Σὰ σαλέπι. Δὲν πειράζει, τὸ ἴδιο μᾶς κάνει. Μποροῦσα νὰ τὸ πιῶ καὶ μέσα ἀπὸ τὸ μπρίκι, λέει ὁ Αντρέας φέρνοντας τὸ ποτήρι στὰ χεῖλιά του.
 — Ἐξοχο. Ἀληθινὸ ποίημα, μουρμουραεὶ σὰ νὰ κολυμποῦσε σὲ πέλαγος εὐτυχίας.

Με τὴν τελευταία ρουφηξιά ὁ Αντρέας ξαναρχίζει τὸ διάβασμα. Ἡ φωνή του σὰ νὰ τοὺς νανουρίζῃ καὶ τὸ φασκόμηλο πού τοὺς ζέστανε τὰ μέλη, σὰ νὰ τοὺς ἔφερε ἕνα κλάρωμα στὰ μάτια. Κάποτε ἀκούγεται ἕνα ροχαλητὸ μὰ ὁ Αντρέας ξακολουθαεὶ τὸ διάβασμα ἀδιάφορος. Ἡ λάμπα σιγαλομουρμούριζει μονότονα.
 Τὸ φινάλε στὴν πιὸ τραγικὴ σκηνή, τρεῖς τέσσερεις ἔχχανε τὰ μάτια τοὺς ἀνοιχτὰ γιὰ νὰ τὸ ἀπολάψουνε.
 — Ξυπνήστε, φώναξε κάποτε ὁ Αντρέας.
 ἔτανε ἡ ὑστερνὴ λέξη πού λέει ὁ ἥρωας τοῦ ἔργου πεθαίνοντας, σὰ μιὰ προτροπή, σὰν ἕνα σάλπισμα πρὸς ἕνα πλῆθος νυσταγμένο.
 — Τέλειωσε; μουρμούρισε κάποιος ἀνοίγοντας ἄξανα τὰ μάτια του.
 Τὸ τέλος ξανάφερε τὴν εὐθυμία στὴ συντροφιά; ὁ καθένας προσπαθοῦσε νὰ βρῇ κάτι γιὰ νὰ παϊνέψῃ τὸ ἔργο πού δὲν ἄκουσε; ὁ Αντρέας θρονιασμένος στὸν καναπέ ἀνάμεσα στὶς δυὸ δεσποινίδες δεχότανε τὰ παινέματα, εὐτυχισμένος. Μιὰ στιγμή τὸν ἀρπάξανε δυὸ ἀπὸ τὸν καναπέ καὶ τονε σηκώσανε ἀψηλά. Ἐπειτα τὸν ἀφήσανε λεύτερο μὰ κείνος τὰ κατάφερε νὰ πέσῃ στὴν ἀγκαλιὰ τῶ δυὸ κοριτσιῶν πού ἀνοίξανε τὰ χεῖρια τοὺς γιὰ νὰ τονε δεχτοῦνε.
 — Μασκαρατζῖκο. Ἄ δὲν ξέρεις νὰνεβαίνῃς, ξέρεις βλέπω τουλάχιστο νὰ πέφτῃς, φώναξε ὁ Ζήσης.
 Ὁ Αντρέας εἶχε θρονιαστὴ τώρα στὰ γόνατα τῆς Καίτης περνώντας τὸ χέρι του γύρο στὸν τράχηλό της.
 — Τέτοιος θρόνος ταιριάζει σ' ἕναν ποιητὴ, φώναξε ἐνῶ κείνη τονε χάδευε στὰ μάγουλα.
 — Ζήτω ὁ ποιητὴς μας, φώναξε ἡ Καλλιόπη.
 — Ζήτωωωω...
 — Ἄ, δὲν ἀρκεῖ δεσποινὶς αὐτό. Στὸ βωμὸ τῆς τέχνης πρέπει νὰ καταθέσετε καὶ τὴ θυσία σας. Ἀκούστε λοιπὸν τί ὀρίζει ἡ τέχνη, ἡ ἀψηλὴ, ἡ ἀγνή τέχνη.
 — Ἀκοῦμε.
 — Λοιπὸν ἡ δεσποινὶς Καίτη στὸ βωμὸ τῆς τέχνης ὑποχρεώνεται νὰ καταθέσῃ... ἕνα ζευγάρι μετζεσόλες; κοιτάξτε δεσποινὶς τὰ παπούτσια μου, φώναξε ὁ Αντρέας σηκώνοντας τὸ πόδι του ἀψηλά.
 — Ἐκάρφωτη τέχνη, φώναξε ὁ Γιώργος.
 Ὁ Αντρέας ξακολούθησε με τὸ ἴδιο σοδαρὸ ὕφος.
 — Ἡ δεσποινὶς Καλλιόπη ὑποχρεώνεται νὰ καταθέσῃ στὸ βωμὸ τῆς τέχνης, ἕνα... γεῦμα με μπόρα...
 — Κ' ἡ Ρίκα; ρώτησε ὁ Νίκος ἀνυπόμονα.
 — Ἡ Ρίκα; Λοιπὸν ἡ Ρίκα θὰ καταθέσῃ τὴν πιὸ ἱερή, τὴν πιὸ ἀγνή θυσία... Μιὰ νύχτα ἔρωτα γιὰ τὸν ποιητὴ.
 — Ζήτω ω ω ω, φωνάξανε ὅλοι καὶ μόνο ὁ Ἀλέξης ζάρωσε σὰν τὸ φεῖδι στὴν τρύπα του.
 — Αἱ, καιρὸς νὰ παγαίνουμε. Ἐχομε καὶ δουλειὰ αὔριο, φώναξε ὁ Ζήσης...
 Ἐνας ἕνας φεύγουνε οἱ καλεσμένοι. Σὲ λίγο ἀδειάζει ἡ κάμαρα. Ὁ Ἀλέξης πούχε ἀπομείνει τελευταῖος. ζυγώνει τὸν Αντρέα.
 — Μπράβο Αντρέα. Το ἔργο σου με συγκίνησε, πίστεψέ με, εἶπε σιγαλὰ σὲ συγκινημένον τόνο.
 — Τὸ ἤξερα. Μόνο ἐσὺ μποροῦσες νὰ με νοιώσης

Οι ψυχές μας συγγενεύουνε.

‘Ο ‘Αλέξης αφίγγει τὸ χέρι τῆς Ρίκκας καὶ κατεβαίνει τὴ σκάλα. Στὸ δρόμο πούναι ἔρημος, σκοτεινός, περιμένει ὁ Ζήσης.

— Θὰ σὲ συνοδέψω στὸ σπίτι σου, εἶπε ὁ Ζήσης.
— Δὲν ἔχω πᾶς σπίτι, ἀποκρίθηκε ὁ ‘Αλέξης σὲ τόνον ἄρεμο.

Κεῖνος τὸν κοίταξε ἀπορώντας.

— Βέβαια. ‘Η σπιτονοικοκυρά μου μ’ ἔβγαλε.

— Μαλλώσατε;

— Δὲν εἴτανε ἀνάγκη. Τῆς χρουστάω δυὸ νοίκια.

‘Ἐπειτα ἀνακάλυψε πὼς εἶμαι κι ἄθεος.

Προχωρούσανε κ’ οἱ δυὸ στὸ δρόμο ἀργά.

— ‘Ἄς εἶναι δὲ χάθηκε ὁ κόσμος γιὰ σπίτι. Μὰ νὰ σοῦ πῶ τὴν ἰδέα μου; εἶπε ὁ Ζήσης ὑστερὶς ἀπὸ κάμ-
ποση σιωπῆ.

— Σάκοῦ.

— Νά. Δὲν ἔπρεπε νὰ φύγῃς ἀπὸ τὸ Λύκειο.

‘Ο ‘Αλέξης ἔαφνιάστηκε.

— Μοῦ εἴτανε ἀδύνατο νὰ μείνω περσότερο. Εἶ-
μουνα ξένος ἐκεῖ μέσα. Δὲν μπορεῖς νὰ τὸ φανταστῆς
μὰ εἶναι τρομερὸ νὰ παλεύῃ κανεὶς κάθε στιγμὴ μὲ τὴ
συνειδήσή του. ‘Ἐπρεπε, ἔπρεπε ἐπιτέλους νὰ μῶ
σὲ κάποια τάξη μὲ τὸν ἑαυτὸ μου. Εἴτανε ἕνα μαρτύ-
ριο γιὰ μένα, ἀποκρίθηκε ὁ ‘Αλέξης σ’ ἕνα ζεστόν
τόνο.

— ‘Ἐχασες τὸ ψωμί σου.

— Βρῆκα τὴ γαλήνη τῆς ψυχῆς μου. Τώρα νοιώθω
πὼς ἀναπνέω ἀγέρα λεύτερο.

— Κανεὶς δὲν εἶναι λεύτερος καὶ μὴ γελιέσαι. ‘Ολοι
ποιὸς λίγο, ποιὸς πολὺ σκλάβοι εἴμαστε.

— ‘Ἐγὼ τώρα εἶμαι λεύτερος. Δὲν ἔχω κανέναν ἀ-
νάγκη.

— Σοῦ φαίνεται. Δὲν ἔχεις σήμερα, θάχῃς αὔριο.

‘Ο ‘Αλέξης σόπασε βυθισμένος σὲ σκέψη.

— ‘Ἐπτάφυχος εἶναι ὁ δαχτύλος. Τί βγαίνει νὰ τοῦ
κόψῃς τὸ ἕνα κεφάλι ἅμα εἶναι νὰ φυτρώσουνε δυὸ στὴ
θέση του; Χρειάζεται καὶ ἄλλο ἀποτελεσματικώτε-
ρο... Στὴ ρίζα του πρέπει νὰ χτυπηθῇ τὸ κακὸ.

‘Ο ‘Αλέξης τὸν ἀκουε σιωπώντας. Τὰ λόγια του
τοῦ κάνανε βαθεῖαν ἐντύπωση.

— Καλὰ τὸ λές. Μὰ θὰ μοῦ εἴτανε ἀδύνατο νὰ ἔα-
νε μῶ στὸ ζυγὸ.

‘Ο Ζήσης ζάρωσε τὰ χεῖλια του.

— Πρέπει νὰ πολεμᾷς τὸν δαχτύλο μὲ τὰ ἴδια του τὰ
δπλα. Ποῖο εἶναι τὸ ποῖο μεγάλο δπλο του; τὸ φέμμα
πού μᾶς ἀφιονίζει. Λοιπὸ καὶ μεις θὰ μεταχριστοῦμε
τὸ φέμμα σὰν ἕνα χρήσιμο δπλο. Τὸ σπουδαῖο εἶναι νὰ
ἔξοντωθῇ ὁ δαχτύλος· τὰ μέσα δὲν ἔχουμε σημασία.

— Πρέπει νὰ πεθάνῃ κανεὶς γιὰ τὴν ἀλήθεια, φι-
θύρισε ὁ ‘Αλέξης σιγαλά.

— Νὰ πεθάνῃ. Καλὰ. Μὰ μὲ τρόπο πού νὰ μὴ δίνῃ
στὸν ἄλλο τὸ δικαίωμα νὰ πῆ «βρὲ τὸ βλάκα»·
ἕνας ὠραίος θάνατος εἶναι μιὰ ὠραία σκηνὴ στὸ θέατρο
τῆς ζωῆς. Μὰ ἡ σκηνὴ αὕτη πρέπει νὰ εἶναι δικαιολο-
γημένη, ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ἐνότητα τοῦ ἔργου· ἄλ-
λοῶς κατανατᾷ ὠραιόπαθεια, νευραστένεια.

‘Ο ‘Αλέξης βυθίστηκε πάλι σὲ σκέψη.

Τὸ φεγγάρι ἔτρεχε διαστικὸ μέσα στὰ σύννεφα.
‘Ἐνα αὐτοκίνητο πέρασε ξεφρενιασμένο ἀφήνοντας
πίσω του μιὰ θαρειὰ μυροδιὰ.

— Τώρα εἶναι ἀργά. Πῆρα τὸ δρόμο μου, εἶπε ὁ
‘Αλέξης.

‘Ο Ζήσης σήκωσε τοὺς ὤμους του.

— Μποροῦσε νὰ κοροϊδεύῃς καὶ σὺ, νὰ ἀποκρίνε-
σαι. ‘Η ζωὴ εἶναι μιὰ κοροϊδεῖα· ποιὸς θὰ γελᾷσῃ τὸν

ἄλλον. Μποροῦσε καὶ σὺ νὰ ἀποκρίνεσαι τὸν πατριώτη.
Τί σὲ πείραζε;

Ἐίχανε φτάσει κουβεντιάζοντας στὸ σπίτι τοῦ Ζήσης.
— Πᾶμε ἀπάνω νὰ κοιμηθοῦμε, εἶπε ὁ Ζήσης.
— ‘Οχι. Δὲν εἶναι ἀκόμα καιρὸς γιὰ τὸ σπίτι σου,
ἀποκρίθηκε ὁ ‘Αλέξης.

— Δὲν πιστεύω νὰ ξενοχτίσης στὸ δρόμο;

— Κάπου θὰ βρῶ καὶ γὼ νὰ τρυπώσω. Καληνύχτα·
Χαριστήκανε. ‘Ο Ζήσης στάθηκε στὴν ἐξώπορτα
καὶ κοίταξε τὸν ‘Αλέξη πού βιάδιζε ἀργὰ στὸ σκο-
τάδι ὅσο πού τὸν ἔχασε ἀπὸ τὰ μάτια του.

— Κακόμοιρε ἐνειροπλέκτη, μουρμούρισε καὶ μπήκε
μέσα.

‘Ο ‘Αλέξης περνᾷ μέσα ἀπὸ στενοσόκκακα. ‘Ἐνα
κόκκινο φανάρι κρέμεται πάνω ἀπὸ μιὰ πόρτα. Ζυγώ-
νει. Κοιτάζει ἀπὸ τὸ τζάμι. Χτυπάει τὴν πόρτα. ‘Ἐνας
ἄνθρωπος ἀνοίγει τὴν πόρτα ζυπόλυτος, μαχμουρλῆς.

Μπαίνει. ‘Ο ἀγέρας βρωμάει ἀπὸ τὰ χνῶτα. Μιὰ
λάμπα κρέμεται στὴ μέση. ‘Ο ‘Αλέξης προχωρεῖ στὸ
βάθος, τρυπώνει πίσω ἀπὸ ἕνα τραπεζάκι. Ἐκεῖ θὰ
ξενοχτίσῃ μὲ μιὰ δεκάρα, ἀκουμπώντας τὸ κεφάλι στὰ
χέρια του γιὰ μαξιλάρι... Κοιτάζει γύρω του. ‘Ολοι
κοιμούνται, ροχαλιζοῦνε ξένοιαστα, ἀκουμπώντας τὰ
κεφάλια τους στὰ τραπεζάκια... ‘Η καρδιά του σφι-
χτηκε, εἰ θύμησε χυμῆσαν ἀπὸ τὸ βάθος τῆς ψυχῆς
του νὰ τὸν πνίξουνε....

‘Ο γείτονάς του πού ἀκουμποῦσε στὸ διπλὰνὸ τρα-
πεζάκι ἀνοίγει κάποτε τὰ μάτια του, σηκώνει τὸ κε-
φάλι του.

— ‘Ἄσε μὲς χριστιανὲ μου νὰ κοιμηθῶμε! Τί
κλαῖς τόσον ὥρα σὰ μικρὸ παιδάκι; μουρμουρίζει θυ-
μωμένος καὶ ξαναγέρνει τὸ κεφάλι του στὸ κρῦο μάρ-
μαρο τοῦ τραπεζιοῦ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

1.

Κάθετα σὲ μιὰ καρτέκλα, μὲ τὸ μοῦτρο σχεδὸν
κολλημένο στὸ παγωμένο τζάμι, γιὰ νὰ βλεπῇ ὀξῶ
τὸν κόσμο πού ἀρκεῖ, βιαστικὸς περνᾷ σὲ πεζο-
δρόμο. Πάνω στὸ τζάμι, θελὸ ἀπὸ τίς ἀνάσσεις καὶ
τὴν ἀπλυσιά, ἡ ζεστὴ ἄχνα πού ἀπλώνεται μέσα στὸν
καφενὲ γίνεται νερὸ πού ἀργοσταλάζει σὰ σὲ ποταμάκια
καί, καθὼς φυσᾷει ὀξῶ ὁ ἀγέρας, τὸ χαρτί πού κλεί-
νει τὸ κομμάτι πού λείπει ἀπὸ τὸ τζάμι, κολλημένο
μὲ ἀλευρόκολλα, φουσκώνει σὰν πανί, μιὰ πρὸς τὰ
μέσα καὶ μιὰ πρὸς τὰ ὀξῶ, βογγᾷει μονότονα, ρυθ-
μικά, καὶ λὲς πὼς τώρα θὰ σκιστῇ καὶ θὰ χυμῆξῃ
μέσα ὁ ἀγέρας ἄγριος. Μὰ τὸ χαρτί σὰ νὰ νοιώθῃ
πὼς ἀπὸ αὐτὸ κρέμεται ἡ εὐτυχία ἐκείνων πού κά-
θονται μέσα καὶ ζεσταίνονται, φυλάει τὴν τρύπα
πιστὰ σὰ σκοπὸς βαλμένος γιὰ νὰ διώχνῃ τὸν
δαχτύλο καὶ τὸ ρυθμικὸ ἀγκομαχτήμα του εἶναι σὰ νὰ
λέῃ «‘Οχι· δὲ θὰ σάφήσω νὰ μπῆς γιὰ νὰ τοὺς χα-
λάσῃς τὴ μικρὴ τους εὐτυχία».

Σὰν κουραστοῦνε τὰ μάτια του ἀπὸ τὸ κοίταγμα
γυρίζει μέσα τὸ κεφάλι του καὶ φέρνει τὴ ματιὰ του,
κουρασμένη, στὰ τραπεζάκια, στοὺς τοίχους, στὸ ντα-
βάνι, στὸ πάτωμα, γιομάτο μαύρες βούλες ἀπὸ τὰ
κάρβουνα πού κυλᾷ ἀπὸ τοὺς λουλάδες τῶ ναργι-
λέδων, στὸ πρόσωπο τοῦ καφετζῆ μὲ τὴν ἀσπρὴ κατα-
λερωμένη ποδιὰ ὅπου ακουπίζει κάθε τόσο τὰ χον-

τρά δάχτυλά του και τή μύτη του. "Όλα έχει μέσα είναι βαρειά, μελαγχολικά μὰ οἱ ἄνθρωποι φαίνονται εὐτυχισμένοι νὰ ρουφᾶνε τὸ ναργιλὲ τους μέσα σὲ μιὰ ζεστή ἀτμόσφαιρα καὶ νὰ φτάνη σταυτιά τους τὸ σφύριγμα τοῦ ἀγέρα.

— Βάλε σκαμπίλι, φωνάζει ἕνας στὸ διπλὰνὸ τραπέζι: κλείνοντας τὸ μάτι στὸ σύντροφό του καὶ χτυπώντας τὰ δάχτυλά του δυνατὰ πάνω στὸ σανίδι τοῦ τααπέζιου. Ὁ σύντροφός του βιάζεται νὰ συμμορφωθῆ μετὰ τὴν παραγγελία τοῦ ἀρχηγοῦ ἐνῶ κείνος φχαριστημένος γιὰ τὸ στρατήγημά του ποὺ πέτυχε μετράει τοὺς πόντους μεγάλωφωνα σὰ νὰ θέλῃ νὰ σκάση τοὺς ἄλλους σφίγγοντας τὰ χαρτιά, τσακισμένα στὴ μέση τὸ ἕνα καθβάλα στὸ ἄλλο, στὰ ροζάρικα δάχτυλά του.

Τὸ θέαμα δὲν τὸν τραβίει καὶ γυρίζει ἄλλοῦ τὰ μάτια του. Αὐτὴ τῆ στιγμή καταπιάνεται μετὰ τὸ νοῦ του ἕναν ἀπολογισμό τῆς ζωῆς του καθὼς ἀκούει τὸ μονότονο παφ παφ τοῦ χαρτιοῦ ποῦναι κολλημένο στὸ τζάμι. Πιγνότερα στὸ χωριό, καὶ στὴν Ἀθήνα ποὺ ἕνα δυνατὸ, πρωτόφαντο αἰσθηματὸν τράβηξε σκλάβο πίσω ἀπὸ τὸν ἴσκιό μιᾶς θεατρίνας, ἔλπιζε πὼς θὰ μπορούσε νὰ δουλέψῃ πὸ πλατεία γιὰ τὴν πατρίδα, τὴ νικημένη, τὴ ντροπισμένη. Μὰ στὴν Ἀθήνα ἔπιασε καινούριες ἀγάπες καὶ τὴν ἔξασε, τὴν πρόδωσε. Τώρα δὲ βλέπει πιά μετὰ τὰ μάτια τοῦ πατριώτη. Τὰ σύνορα πλατόνανε μέσα του, τὴ θέση τοῦ πατριώτη τὴν πήρε ὁ ἄνθρωπος, πρέπει νὰ δώσῃ καινούργια μορφή στὴν πατρίδα γιὰ νὰ μπορέσῃ καὶ πάλι νὰ τῆς ἀνοίξῃ τὴν καρδιά του. Τί κέρδισε; ἔχασε τὴ θέση του, κατάντησε νὰ κοιμάται σ' ἕνα ἄσολο μαζί με ζητιάνους, ἀνθρώπους ὑπεπτους. Μὰ αὐτὸ δὲν τοῦ κάνει κακό. Δίπλα τους νοιώθει πὼς εἶναι πὸ κοντὰ στὴν ἀλήθεια. Ἡ φτώχεια δὲν μπόρεσε νὰ τὸν γονατίσῃ δὲ μετανοῖνει. Ἰσια ἴσια τώρα νοιώθει πὼς εἶναι σὲ τάξη, μετὰ τὴ συνειδησὴ του καὶ τὸ συναίσθημα αὐτὸ τοῦ γενναίου μιὰ ψυχικὴ γαλήνη ποὺ τὴν ἐνοιώθει βαθειά.

— Πήγαινε ὄξω.

— Σκαμπίλι ἐσὺ, διατάζει ὁ ἄλλος.

— Γράψε δυὸ, φωνάζει ὁ πρῶτος θριαβευτικὰ χαράζοντας μετὰ τὴν κίμωλία δυὸ πλατείες γραμμὲς πάνω στὸ τραπέζι.

Καρφώνει ἀπάνω τους τὴ ματιὰ του ἐνῶ κείνοι ἔακολουθοῦνε τὸ παιγνίδι τους ἀδιάφοροι. Εἶναι ὅλοι ἐργάτες μετὰ ροδχα τριμμένα. Νὰ τὸ καινούριο ὕλικό, νὰ τὸ προζύμι ποὺ θὰ ξαναπλάσῃ τὴν πολιτεία, τὴν ἀμαρτωλή. Μὰ ποῦναι ὁ πλάστης; Κι ἂν αὐτὸς μπόρεσε νὰ ὑψωθῆ σὲ μιὰ καινούριαν ἀντίληψη τῆς ζωῆς, τί τῆφελος, σὰ δὲν ἔχει καὶ τὴ δύναμη νὰ ὑψώσῃ καὶ τοὺς ἄλλους μαζί του, παρὰ τοὺς βλέπει νὰ χαμοσέρονται στὰ βαλτονέρια καὶ στὸ βοῦρκο τῆς πρόληψης καὶ τῆς ψευτιάς;

— Εἶμαι μικρός, μικρός, συλλογιέται καὶ στὰ χεῖλια του νοιώθει μιὰ φαρμακίλια.

Νὰ τί τὸν ἠλίθει, τί τὸν κάνει νὰ πονῆ. Οἱ ἄλλοι δίπλα του παίξουνε ξενουλασα. Κανένα σκυλῆκι στὴν ψυχὴ του, καμιά ὑποψία. Εἶναι εὐτυχισμένοι μέσα στὸ σκοτάδι ποὺ τοὺς τριγυρίζει.

— Μετὰ τίς ὕγειες σας, βγήκαμε, φωνάζει ἕνας σὲ τὸνο θριαβευτικὸ, ἐνῶ ὁ ἄλλος πετάει τὰ χαρτιά θυμωμένος πάνω στὸ τραπέζι.

— Εἴχατε φύλλο στραβό, φωνάζει.

— Τεχνίτες δὲ λές; λέει ὁ ἄλλος.

Κάποιος πήρε στὸ χέρι μιὰ φημερίδα καὶ ρίχνεται στὸ διάβασμα.

— Μωρὲ εἶδατε τί λέει ἐδῶ; φωνάζει ἄξαφνα.

— Τί τί; ρωτᾶνε ὅλοι περίεργοι ζυγώνοντας τὰ κεφάλια τους.

— Νὰ θάχουμε, λέει, σὲ λίγο ἐπανάσταση. Κάτι μαγερεύεται, ἡ κυβέρνηση τὰ μυρίστηκε κι ἀρχίζει νὰ λαβαίνει τὰ μέτρα τῆς.

— Διάβασε νὰκούσουμε.

Κείνος ἀρχίζει νὰ διαβάξῃ κομπιαστά, ἀργὰ ἐνῶ οἱ ἄλλοι μαζεύονται κοντὰ στὸ τραπέζι γιὰ νὰκούσουνε καλῆτερα.

— Αἰ ρὲ Παναγιὰ μου καὶ νὰ γίνῃ τίποτα. Θὰ φάῃ ἢ μὴ μὴ αἰδερὸ, λέει ἕνας.

— Ὅ,τι φάγανε αὐτοὶ οἱ μεγάλοι, θὰ τὰ ξεράσουνε, προσθέτει ἄλλος ἐνῶ τὸ πρόσωπό του ἄξαφνα ἀγριεύει καὶ τὰ μάτια του πετᾶνε κάτι παράξενες σφίβες σὰ νὰνακατεῦτηκε μέσα του κάποια φωτιά σκεπασμένη ποὺ τὴν ἐφύσηξε ἄξαφνα ὁ ἀγέρας.

Ὁ Ἀλέξης παρακολουθεῖ τὴν κουβέντα τους σκεφτικὸς.

— Σὰς ἀρέσει ἡ ἐπανάσταση; ρωτᾶει ἄξαφνα μπαίνοντας κι αὐτὸς στὴν κουβέντα.

Ἐνας τοῦ ρήχνει μιὰ παράξενη ματιὰ σὰ νὰ θέλῃ νὰ τοῦ πῇ «τί κουταμάρα εἶναι αὐτὴ ποὺ λές;»

— Ἄ μοῦ ἀρέσει λέει; Καὶ γίνεται καλῆτερο πρᾶμα. Ὅλα κάτου θὰ τὰ βάλουμε, νὰ τὰ μοιράσουμε. Ἄμ τί;

— Κ' ὕστερα μούρη φορεσίσα φασονέ, παπουτσᾶκ λουστρίνι τριζᾶτο, ρεμπουπλικίτσα, ὄχ, ἄς φέξῃ, παναγιὰ μου, προσθέτει ἄλλος γλύφοντας τὰ χεῖλια του.

— Μωρὲ καλά τὰ λέτε, μὴ ποῦναι αὐτὴ ἡ ἐπανάσταση. Δὲ βαρεῖσαι. Ἐμεῖς οἱ φτωχοὶ δὲ θὰ ἴδομε ποτὲ θεοῦ πρόσωπο, λέει ἄλλος σ' ἕναν τόνο λυπημένο.

Τοὺς ἀφήνει νὰ λένε. Σὲ τέτοιο κατῆφορο, σὲ τέτοιο ξεχαλίνωμα εἶναι ἀδύνατο νὰ τοὺς παρακολουθῆσῃ. Θὰ χρειάζετανε καιρὸς, σύστημα, μέθοδο γιὰ νὰ μπορέσουνε νὰ φωτιστοῦνε, νὰ νοιώσουνε τί θὰ πῇ ἐπανάσταση.

— Μωρὲ κάτι τρέχει. Σδῆσανε τὰ φανάρια, δὲ βλέπετε; φωνάζει ἄξαφνα ἕνας.

Ὅλοι ἀφήνουνε τὴ συζήτηση καὶ πετιοῦνται ὄξω. Μιὰ δουὴ φτάνει ἀπὸ μακρὰ ἀνθρώποι τρέχουνε βιαστικοὶ σὰ νὰ τοὺς κυνηγᾶνε. Ἐνας ἄμαξῆς ποὺ κουτούλαγε στὴ γωνιά τοῦ δρόμου, ξυπνάει, καμτουσιάζει τᾶλογοῦ του καὶ παίρνει δρόμο.

— Τί τρέχει; ρωτᾶει κάποιος.

— Ἐπανάσταση, κάτι τέτοιο, ἀποκρίνεται κείνος λαχανιασμένος, ἔακολουθώντας νὰ τρέχῃ.

Ὁ Ἀλέξης γίνεται σκεφτικὸς.

— Ἐπανάσταση! τίσο γλήγορα κιάλας.

— Σκοτώσανε τὸ βασιλεῖα.

— Πιάσανε τοὺς ὑπουργούς.

Οἱ φράσεις μισές, κομμένες, πετᾶνε στὸν ἀγέρα σὰ νυχτερίδες ποὺ χυμῆξανε ἀπὸ τίς τρύπες τῶν τοίχων νὰ βουκίσουνε μέσα στὸ σκοτάδι κι ὁ ἀγέρας γι: μίξει ἀπὸ τὸ κρύο τρίξιμο τῶ φτερουγιῶν τους. Ὁ Ἀλέξης ποὺ βλέπει τὸν κόσμον νὰ τρέχῃ, ἀποφασίζει νὰκολουθῆσῃ κι αὐτὸς τὸ πλῆθος. Θέλει νὰ μάθῃ τί τρέχει. Ἀλήθεια λοιπὸν ἔχουμε ἐπανάσταση; Ἐτοὶ ἄξαφνα; Καὶ τόσο ἄγρια μάλιστα; Ἀπὸ ποῦ φύσηξε αὐτὸς ὁ ἀνεμος; Θάνατι τάχατες ὁ ἀγέρας ὁ παγωμένος ποὺ μετὰ τὴ σκληρὴ πνοή του καθαρίζει τὴν ἀτμόσφαιρα ἢ θάνατι ὁ ἀγέρας ὁ ζεστός, ὁ νοτερός ποὺ φέρνει μαζί του τὴν ἀρρώστεια, κάνοντας τὴν ἀνάσσα βαρειά;

— Τὸ παιδί μου, τὸ παιδί μου, ἀκούγεται μιὰ γυναικεία φωνὴ ποὺ σκίζει τὸν ἀγέρα μέσα στὸ πλῆθος ποὺ μαζύωνεται ὄξω ἀπὸ ἕνα μαῦρο, βαρὺ χτίριο.

Εἶναι τὸ χτίριο τοῦ γκαζίου σιωπηλὸ, μυστηριώδικο

μέσα στο σκοτάδι, που άκούει αδιάφορο τις φωνές της γυναίκας να σπάζουνε πάνω στους χοντρούς, σκονισμένους τοίχους του. 'Ο 'Αλέξης; ζυγώνει σε μιὰ παρέα.

— "Εκρηξη, λέει ένας.

— "Εκρηξη, ναι, μὲ βελτῆ. Τὸ κάνανε γιὰ νὰ κόψουνε τὸ φῶς καὶ νὰ κάνουνε καλῆτερα τὴ δουλειὰ τους.

'Ο 'Αλέξης κάτι θέλει νὰ ρωτήσῃ μὰ τοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ βρῆ μιὰ ἐξήγηση πού νὰ μοιάζῃ μὲ τὴν ἄλλη. Καθένας ἔχει καὶ δική του ἐξήγηση.

— Στὴ φάμπρικα αὐτὴ δουλεύει ὁ Ζήσης; ἀπὸ αὐτόνε κάτι μπορούσα νὰ μάθω, συλλογιέται κ' ἀρχίζει νὰ τονὲ ζητάῃ μέσα στὸ πλήθος.

Τρόμαξε νὰ τονὲ γνωρίσῃ. Καπνισμένος, μὲ τὴν ὄψη ἀλλαγμένη, εἶχε γίνει ἀγνωρίστος. Τὰ μάτια του γυαλίζανε μέσα στὸ σκοτάδι, τὸν ἐπίασε ἀπὸ τὸ χέρι.

— Λοιπὸν ἐπανάσταση; ρώτησε σὲ τόνο μυστηριώδη.

— Τί ἐπανάσταση καὶ κολοκύθια. Τὰ καζάνια εἴτανε σάπια· τὸ φωνάζαμε ἀπὸ κειρὸ μὰ ποιὸς νὰ σὲ ἀκούσῃ. Εἶχανε ἁμαρτίες τόσο ἀνθρώποι νὰ πᾶνε ἄδικα.

— Εἶναι πολλοὶ σκοτωμένοι;

— Ποιὸς τοὺς ξέρει. "Ολο καὶ ξεθάρτουνε. "Α! εἴτανε τόσο φοβερό...

"Ενα κάρρο προχωρεῖ μέσα στὸ πλήθος πού ἀνοίγεται γιὰ νὰ τοῦ κάνη δρόμο νὰ περάσῃ, καὶ στέκεται μπροστὰ στὴ βρειά, σιδερένια δξώπερτα. Τὸ πλήθος στριμώνεται μπροστὰ στὴν πόρτα.

— Νά, νὰ τοὺς βγάζουμε, ἀκούγεται σὲ λίγο μιὰ φωνή.

"Εναν ἕναν τοὺς βγάζουμε ἀπὸ μέσα καὶ τοὺς ἀπιθώνουμε στὸ κάρρο. Τώρα εἶναι δύσκολο νὰ ξεχωρίσῃ κανεὶς τοὺς ζωντανούς ἀπὸ τοὺς πεθαμένους "Ολοι κοίτουνται ἀνάκατα μέσα στὸ κάρρο πού ἀπὸ πίσω του ἀρχίζει νὰ κυλάῃ ἀργὰ ἕνα μικρὸ, κόκκινο ρυάκι κάτω στὸ χῶμα.

— "Αντρούλη μου, φωνάζει μιὰ γυναίκα καὶ ρήχνεται: ξεφρενιασμένη πίσω ἀπὸ τὸ κάρρο πού ξεκινάει ἀγκομαχώντας.

"Ενας χωροφύλακας δοκιμάζει νὰ τὴν κρατήσῃ.

— Μὴν κάνης ἔτσι κυρά. Πουὲ τὸ ξέρεις· μπορεῖ ὁ ἄντρας σου νὰ μὴν ἔχῃ τίποτα.

— "Αφήστε με νὰ τὸν ἰδῶ.

— Τώρα εἶναι ἀδύνατο—περίμενε νὰ ξεμερώσῃ.

Κεῖνη ξεφεύγει ἀπὸ τὰ χέρια του καὶ τρέχει νὰ πρεψτάσῃ τὸ κάρρο πού παίρνει τὸ δρόμο γιὰ τὸ νεσοκομεῖο ἐνῷ οἱ φωνές της σκίζουμε τὸν ἀέρα.

'Ο Ζήσης στέκεται σὲ μιὰ γωνιὰ ἀκούνητος, σὺν ἀπολιθωμένος. "Αξαφνα νοιώθει ἕνα χέρι νὰ χκκουμπᾷ στὸν ὦμο του. Γυρίζει καὶ βλέπει τὸν κύριο Λίντα.

— Μπᾶ, ἔσεις ἐδῶ, ψιθυρίζει ἀπορώντας.

Κεῖνος δὲν ἀπαντᾷ, τὸν παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι, τὸν τραβάει σὲ μιὰν ἄκρη καὶ κάτι τοῦ λέει σιγαλά, ψιθυριστά. 'Ο Ζήσης κουνάει τὸ κεφάλι του σὰ νὰ βρι-

σκεται σύφωνος. "Επειτα ἐνῷ ὁ κύριος Λίντας γλυστράει σὰ φεῖδι μέσα στὸ πλήθος κείνος τρέχει νὰ βρῇ τὸν 'Αλέξη.

— "Απέψε στις δώδεκα νὰ εἶσαι στὴς Ρίγκς. Θάνα κ' οἱ ἄλλοι, τοῦ ψιθυρίζει στὸ αὐτὸ μυστηριώδη.

— Τί τρέχει; ρωτᾷ ὁ 'Αλέξης πού ἀρχίζει τώρα νὰ δνειρεύεται στάληθινὰ ἐπανάστασες κ' αἵματα μέσα στὴ σύχωση τοῦ μυαλοῦ του.

— "Ελα καὶ θὰ μάθης, εἶπε κ' ἔφυγε βιαστικός.

'Ο 'Αλέξης τὸν εἶδε νὰ ζυγώνῃ ἕναν ἐργάτη, κάτι νὰ τοῦ λέῃ μυστικά στὸ αὐτί, ἐπειτα νὰ τὸν ἀφήνῃ γιὰ νὰ ζυγώσῃ ἄλλοτε παραπέρα. Εἶτανε τὸ πνεῦμα πού διψοῦσε ἐκδίκηση κ' ἔννοσθε με κάθε τρόπο νὰ τῆνὲ πάρῃ γιὰ νὰ τῆνὲ χάρισῃ σὺν ἐξιλίωση στὴν ὀργισμένη ψυχὴ του. Μὲ τὰ μαλλιά ἀνκατωμένα, μὲ τὸ πρόσωπο μαῦρο ἀπὸ τὴν κάπνιά, κυκλοφοροῦσε μέσα στὸ πλήθος σὰ δαίμονας πού θέλει ἔλα νὰ τἀναποδογυρίσῃ. 'Ο 'Αλέξης κάρφωσε πάνω του τὴ ματιὰ του γιομάτη σεβασμό.

— Αὐτὸς δὲν εἶναι κοινὸς ἄνθρωπος, μευρμούρισε.

(Ἀκολουθεῖ)

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

ΚΑΙΝΟΥΡΙΑ μελέτη ἐπιστημονικὴ τοῦ Ψυχάρη μᾶς ἤθετε τώρα τελευταία ἀπὸ τὸ Παρίσι, μὲ τὸν τίτλο: «Salomé et la décollation de Saint Jean-Baptiste». Γιὰ τὴ μελέτη αὐτὴ θὰ δημοσιεύουμε στὸ ἐρχόμενο φύλλο σημεῖωμα γραμμένο ἀπὸ τὸν Κωστὴ Παλαμά.

«ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ» εἶναι ὁ τίτλος τῆς καινούριας πολιτικῆς, φιλολογικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἐπιθεώρησης πού θὰ βρεῖ ἀπὸ τὸν "Αριστο Καμπάνη. Τὰ «Ἑλληνικά Χρονικά» θὰ βγαίνουν τρεῖς φορές τὸ μῆνα καὶ τὸ πρῶτο τεῦχος τους ἀπὸ 52 μεγάλες σελίδες θὰ κυκλοφορήσῃ τὸν ἐρχόμενο μῆνα. Ἡ συντρομὴ τους εἶναι δεκαπέντε δραχμὲς τὴ χρονιά.

ΑΠΟ τὰ πολλὰ δάφνινα στεφάνια πού προσφερθήκαν στὴν πρώτη τοῦ «Πρωτομάστορα» στὸν Καλομοίρη καὶ πού στολίζουν τώρα τὸ γραφεῖο του, ἕνα μᾶς ἔκαμε περισσότερη ἐντύπωση, ποῦχει τυπωμένο στὴ μιὰ γαλάζια κορδέλλα του «Στὸν καθηγητὴ μας κ. Μ. Καλομοίρη» καὶ στὴν ἄλλη τὰ ὀνόματα τεσσάρων ἀπὸ τὲς μαθητῆρές του, πού τοῦ τὸ προσέφερανε. Οἱ μαθητῆρες νὰ στεφανώνουν τοὺς καθηγητὰ τους, εἶναι κάτι πού δὲ θὰν τὸ χαροῦν ποτὲ οἱ διάφοροι **Εἰδικοί** τῶν «Ἀθηνῶν»... καὶ περιχώρων.

Τὸ κρῖμα τῶν ἄνθρωπων τοῦ Βενιζέλου, καὶ μάλιστα τὸ προχθεσινόν, στὸν «Κήρυκα» νὰ μὴ γράφονται καὶ στὴ δημοτικῇ καὶ νὰ μὴ μοιράζονται, καὶ στὸ λαό! Κανένας πλοῦσιος φιλελεύθερος δὲ θὰ νὰ ταποφρασίσει νὰ ξεδιείζει κάθε Κυριακῇ καμιά ἑκατοστὴ δραχμῆς γι' αὐτὴ τὴ δουλειά; Τὸ γράφουμε, χωρὶς νὰ χυθῶμε καὶ τὴν παραμικρότερη ἐλπίδα πὼς μπορεῖ νὰ γίνει.

ΤΟΥ μουσουργοῦ ἡ ἄξια συντρόφισσα, ποὺ σπούδασε καὶ αὐτὴ στὸ ἴδιο κονσερβατοριό τῆς Βιέννης μαζί του, ποὺ κατέχει τόσο τὴ θεία τέχνη ὥστε νὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ πὼς εἶναι ἀδύνατον γιὰ τὴν κοινὴν μας ποὺ δὲν τὴν διδάσκει εἴτε στὸ Ὀδείο εἴτε σὲ ἰδιαιτέρες παραδόσεις, αὐτὴ ἡ γεμάτη αἴσθημα πιανίστρα, ἡ ἀληθινὴ τοῦ Καλομοίρη Μοῦσο, ποὺ τοῦ τὰ παραστήθηκε σ' ὅλη τὴν τεράστια ἐργασία τοῦ «Πρωτοῦστορα», ἀπὸ τὴ στιγμὴ πὺρριξε τὴν πρώτη πατούδα στὸ χαρτὶ ἴσαμε τὴ στιγμὴ ποὺ τὸν ἀνέβασε θριαμβευτικὰ στὴ σκηνή—διεύθυνε τὴν παράσταση μὲ τὸ μαγικὸ ραβδί στὸ ἄλογο τῆς χερὶ κατὰ τὴν τιμητικὴ τῆς ἄξιως καλλιτέχνισσας Ἀρτεμ. Κυριακίση. Ἐφτανε ἡ πῶς δίκαια ἀμοιβὴ τῶν κόπων τῆς αὐτοῦ.

ΣΚΟΤΡΙΞΕΣ

Φίλε Νουμά,

Ψάχνοντας γιὰ νὰ βρῶ καὶ τίς προάλλες στὸ συχωρεμένο τὸν «Ἀκρίτα» σκόνταψα σὲ κάποιες σκουριασμένες πειρὰ ἰδέες, καὶ σοῦ ἀντιγράφω ἄνω τὰ σχετικὰ κομμάτια, γιὰ νὰ κρίνης καὶ τοῦ λόγου σου.

Στὴ σελ. 331 τοῦ Α' τόμ. δηγέται ὁ Σκίπης γιὰ τὸ Ζαίμη «... εἶπε πὼς πρέπει νὰ συνειθίσουμε τὴ θάλασσα, γιὰτὶ καμμιά μέρα, ἂν μᾶς καταβάλουν πρὸς βορρᾶν οἱ νέοι ἐχθροὶ μας, νὰ μὴ λέμε τότε πὼς μᾶς χωρίζει ἡ θάλασσα μὲ τὰ παράλια τῆς Μικρασίας, ἀλλὰ πὼς μᾶς ἐνώνει ἡ θάλασσα. Αὐτὴ θαρρῶ πὼς εἶταν γνώμη καὶ τοῦ Γλαδστωνος...»

Καὶ στὴ σελ. 233 ὁ Δημ. Π. Δημητριάδης ἐν' ἄρθρῳ του ποὺ ἀπιγράφεται «Ἡ Ἑλλὰς καὶ ὁ πόλεμος τῆς Ἀκρας Ἀνατολῆς» τὸ τελειώνει ἔτσι δά: «Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι τὰς ἑλληνικὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου ἀπειλοῦν ἀπ' ἐνὸς οἱ Σλαῦοι, ἀπ' ἑτέρου οἱ Αὐστρογερμανοὶ. Οἱ Σλαῦοι ὀλιγώτερον ἐπιφοβοὶ τῶν ἄλλων, διότι εἶναι διηρημένοι εἰς πολλὰς ἐθιότητες, καὶ δὲν ἔχουσι τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐπιβολὴν τὴν ὁμοίαν δύναται νὰ ἐξασκήσῃ ὁ πολιτισμὸς τῶν Αὐστρογερμανῶν.

Κ' ἔμεις περιπλεγμένοι μεταξὺ τῆς Σκύλλας καὶ τῆς Χαρύβδως, τὸν Ὀδυσσεῖα πρέπει νὰ ζητήσωμεν, γιὰ νὰ σωθοῦμε. Οἱ Σλαῦοι δὲν θὰ κατέβουν στὰ νερά μας χωρὶς πανευρωπαϊκὴν καταστροφὴν. Κ' οἱ Γερμανοὶ τὸ ἴδιο. Ἀλλὰ μεταξὺ μᾶς συγκρούσεως ποὺ θὰ ἀποφασίζε τὴ Θεσσαλονίκη, οἱ Ἕλληνες ὀφείλουσιν τάχα νὰ συμπεράξουν μὲ τὴ δύναμιν ποὺ τοὺς τὴν ἐποφθαλμίζ; Νὰ χάσῃ δὲν ἔχει, ὁ μὴ ἔχων, ἀπὸ τὸ κακὸν ἀποτέλεσμα. Γιατὶ ἂν πρόκειται νὰ μαραινεῖται κανεὶς αἰετοπετὰς μὲ μανθένια ἀπὸ τὴ στενότητά του πλεόνθυρα σιά, δὲν θὰ χάσῃ καὶ ἂν περὶ πολὺ ξενέψουν».

«Τοιαῦτα ἔγραφε πρό τινων ἐτῶν ἐπισκοπῶν κάποιου τὴν διεθνή πολιτικὴν διὰ τὰ Ἀνατολικά πράγματα,

ὁ Γιάννης Καμπύσης, ἡ φωτεινὴ σκέψις τοῦ ὁποίου ἀντελήφθη ἐνωρίτερον παντὸς ἄλλου τὴν ἀληθῆ τῶν πραγμάτων τούτων κατάστασιν. Καὶ τὰ συμπεράσματα ταῦτα, εἶναι τὰ μόνα τὰ ἔχοντα ἐπὶ τοῦ ἀδελφῶν τοῦ πρὸς τῆς βραδείας καὶ ἐπισημαμένης ἐξετάσεως τῶν γεγονότων.

«Οὕτω λοιπὸν ἐξηγεῖται τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἔχη ἡ Ἑλλὰς, διὰ τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην ἐκβασίν τῆς εἰς Ἀκρὴν Ἀνατολὴν Ρωσσοῖαπωνικῆς συγκρούσεως. Σήμερον ἡ Ρωσσία, ἡ ἐχθρὰ μας Ρωσσία, εἶναι δι' ἡμᾶς τὸ πᾶν. Ἐὰν στέψη ἡ νίκη τὰ Ἰαπωνικὰ ὄπλα. καὶ συντριβῇ ἡ Ρωσσία, ὅπως πολλοὶ θέλουσιν νὰ πιστεύωσι,, καὶ ἐκ τῆς συντριβῆς ταύτης δεθῶσιν ἐπ' ἀρκετὸν αἱ χεῖρες αὐτῆς, μετ' οὐ πολὺ, χωρὶς καμμίαν πανευρωπαϊκὴν καταστροφὴν, θὰ ἔχωμεν τοὺς Αὐστρογερμανοὺς γείτονας καὶ κυρίους τῶν θαλασσῶν μας. Αὕτη θὰ εἶνε καὶ ἡ ἀπροσδόκητος λύσις τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος.

«Τότε πλεόν, νομίζομεν, ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔχει λόγον ὑπάρξεως».

Λοιπὸν, φίλε Νουμά; Πὼς σοῦ φαίνονται τούτα τώρα ποὺ βρήκαμε καὶ τὸ κηρύχουμε σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύση πὼς δὲ μᾶς ἐνώνει ἡ θάλασσα μὲ τὰ παράλια τῆς Μικρασίας, ἀλλὰ μᾶς χωρίζει, πὼς εἶναι ἀποικία κείν' ἡ χώρα ἡ ἀντικρινὴ, καὶ εἶναι Mutterland τὰ μέρη ποὺ ζητᾶμε ἀπ' τὴν Ἀρβανιτιά, τὰ μέρη τοῦ Ντουράτσου, τώρα ποὺ δὲ μᾶς καίγεται καρφί γιὰ τὸ σπάρραγμα καὶ τὴ σχεδὸν συντελεσμένη καταστροφὴ καὶ τὸ κομμάτιασμα τοῦ ἔθνους, φτάνει ὡς τὸ τέλος νὰ καταφέρουμε τὸ σκοπὸ μας, ποὺ εἶναι νὰ φτιάσουμε Κράτος στρογγυλὸ καὶ Πρωσσικόν, μὲ Βασιλικὸ στρατὸ καὶ μὲ Βασιλικὰς Κυβερνήσεις; μὲ κόσμον ποὺ νὰ πεινῆ πείνα Ρωμείκη, ἀλλὰ νὰ ἔχη πειθαρχία Γερμανικὴ καὶ νὰ μὴ μιλᾷ ποὺ οἱ λεβέντηδες ἀξιοματικοὶ του διπλοπλευρώνονται τὸν ἴδιον καιρὸν, κόσμον ποὺ νὰ τοῦ ἔχουν δέσμια καὶ σῶμα καὶ ψυχὴ καὶ νὰ μποροῦν νὰ τὸν ταχτηγοροῦν μὲ τὸ «δὲν κάνουμε πόλεμον», τώρα ποὺ οὔτε Βούργαροι μᾶς τρομάζουν οὔτε ἄλλος κανένας, σίγουρα γιὰτὶ στὸν κατάλληλον καιρὸ ἐλπίζουμε τὴ σωτηρία μας ἀπὸ στενότερον μὲ τοὺς Αὐστρογερμανοὺς σύσδεμο; Δὲν εἶν' ἰδέες σκουριασμένες; ὅπως τὰ χαραχτήρισα; Εἶναι καὶ παραεῖνα, λέω γ' ὧν, ἂν καὶ ἀτὸ μέσα μου ψιθυρίζω—καὶ μόνον ἀπὸ παραδρομὴ τῆς πέννας γράφω—: Νὰ σκουριάσουν καὶ νὰ πάνε στὸ διάολο ὅλα μαζί τὰ Πρωσσικὰ Κράτη, καὶ ἂν δὲν μποροῦν νὰ ζήσουν οἱ ἄνθρωποι ὡς ἄνθρωποι ἀπλῶς, νὰ ζήσουν τὰ ἔθνη! Ἰωνᾶς

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

— κ. κ. Ἀλ. Μουνιζ. Δράμα, Ν. Ζιχ. Λίβερπουλ, Ἄδαμ. Βόλο. Λάβαμε τὴ συντρομὴ κ' εὐχαριστοῦμε. — κ. Ε. Cl. Nice. Λάβαμε τὴ συντρομὴ κ' εὐχαριστοῦμε. Τὴν ἴδια εὐχὴ κάνουμε καὶ μεῖς γιὰ τὸν ἀπαίσιο αὐτὸν πόλεμον. — κ. ΜΜ. Τὸ βιβλίον βρίσκεται στὸ Β.βιβλιοπωλεῖο καὶ πέρασε νὰν τὸ πάρεις. Ἡρέπει. — κ. Ταχτικὸν ἀναγνώστη. Πάρηθη. Ζητᾶς συνέπειαν σὲ τόσο μικρὸ ζήτημα, ἐνῶ ὅλο τὸ ἄρθρον του ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος τὸ χαραχτήριζει μὴ τρομαχτικὰ ἀσυνέπεια! — κ. ΧΙ. Αὐποῦμαστε ποὺ δὲν τὸ βρίσκουμε κατάλληλον γιὰ τὸ «Νουμά». — κ. Μ. Κυκλάδων. Ἐχει ἑπολλὰς περσιτῆς στροφές, χωρὶς νᾶναι καὶ ὁλοσδιόλου ἄσκημο. — κ. Σταγ. Τὰ τέσσερα ἐρχόμενα φύλλα εἶναι πιασμένα. Στὸ ἐρχόμενον θὰ δημοσιευτοῦν οἱ «Σύντροφοι» τῆς δ. Μήτσας Περρωτῆ, ὅστερ' ἀπ'

αυτό ή «Ζωή χωρίς ζωή» του Πάνου Ταγκόπουλου και τρίτο «Τὸ Μαργαρίτι» τῆς κ. Ίουλλίας Περασάκη. Ὑστερα λοιπὸν ἀπὸ τρία φύλλα μπερδεύει νὰ μπεῖ τὸ δικό σου δῆγμα, ἃ μᾶς τὸ στείλεις κι ἃ μᾶς ἀρέσει. — κ. Τυμφοῦ. Δὲν ἔχουμε τόπο δυστυχῶς γιὰ νὰ δημοσιεύουμε καὶ τὸ δεύτερο ἀρθρο σου μὲ τὸν τίτλο «Τὸ ἔργο καὶ ἡ αὐτοκριτικὴ τοῦ κ. Ξενοπούλου». Ὡστόσο, ἀφοῦ τόσο ἐπιμένεις, δημοσιεύουμε δὴ τὸν ἐπιλόγόν του: «Ο κ. Ποριώτης γιὰ νὰ ἐπιμένῃ ἀκόμα εἰς τὸ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ δημοσιέψετε τὴν αὐτοκριτικὴν τοῦ κ. Ξενοπούλου, νομίζω ὅτι ἀδικεῖ τὸν ἑαυτό του καὶ γιὰ ὅσα ἔγραψε στὸ προηγούμενο γράμμα καὶ γιὰτὶ δὲν ἔπρεπε νὰ στερήσετε τοὺς ἀναγνώστῃς τοῦ «Νουμά» καὶ τοὺς λογίους ἐν γένει ἀπὸ μὴ τόσο μοναδικῆ ἀσθητικῆ ἀτόλμη. Καὶ ἔπειτα, ἀπὸ τὴν αὐτοκριτικὴν αὐτῆ τοῦ κ. Ξ. δὲν ἔχασαν τίποτᾶ ἐκεῖνοι κατὰ τὸν ὅποιον καταφέρεται, ἐνῶ αὐτὸς ἔχαντακώθηκε».

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΤΡΙΣΕΥΓΕΝΗ. Τὸ τρίτο βιβλίον τῆς Ἐκδοτικῆς Ἑταιρείας «ΤΑ ἜΡΓΑ» στὴ σειρά: ΑΡΙΣΤΑ ΔΡΑΜΑΤΑ εἶναι ἡ «Τρισεύγενη» τοῦ Κωστή Παλαμά μ. ἓν γράμμα τοῦ Ν. Κονεμένου. Ἡ «Τρισεύγενη» πουλιέται μὴ δραχμὴ σ' ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα. Τέταρτο βιβλίον «Τὰ ἔργα» ἀναγγέλλουν τὸ «Δεῖτε μὲ τὰ σκώμματα», τραγωδία σὲ στίχους τοῦ Μπενέλλη.

Ἡ ΑΓΚΥΡΑ μᾶς ἔστειλε τὰ τρία καινούρια βιβλία: τοῦ Πιερ Λουί: τὴ «Γυναίκα καὶ τὸ νευρόσπαστο» μετὰφρ. Γ. Τσοκοπούλου (δρ. 1.70), τοῦ Γ. Τσοκοπούλου τὸν «Κωνσταντῖνον ΙΒ» (δρ. 5), καὶ τοῦ Πολ. Δημητρακοπούλου τὴ «Δούκισσα τῆς Πλακεντίας» (δρ. 2.50). Τὸ τελευτ. αὐτὸ συσταίνουμε θερμότερα στοὺς ἀναγνώστῃς μᾶς γιὰτὶ μέσα στὶς σελίδες του ζυγγραφίζεται πιστότατα ὅλ' ἡ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ τῆς Ἀθήνας στὰ πρῶτα χρόνια τῆς βασιλείας τοῦ Ὁθωνα.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ: ΙΔΑΣ. Ἐκδοσις τοῦ λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ «Γράμματα» 1916. Πουλιέται στὸ Ἀκαδημαϊκὸ βιβλιοπωλεῖο Ε. Κουκλάρα (Ἀκαδημίας 40) μισθὴ δραχμὴ.

ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γραμμὴ Πειραιῶς—Ἀλεξανδρείας.

Μόλις ἐκ τῶν ἀγγλικῶν ναυπηγείων παραλειφθὲν θαλαμηγὸν «ΣΥΡΙΑ» ταχύτητος 15 μιλίων, ἀμυθῆτου πολυτελείας καὶ ἀνέσεως ἀναχωρεῖ ἐκ Πειραιῶς (παράλια Τρούμπας) ἑκάστην ΣΑΒΒΑΤΟΝ ὥρα 3 μ. μ. κατ' εὐθείαν δι' Ἀλεξάνδρειαν.

Γραμμὴ Πειραιῶς-Θεσσαλονίκης-Καβάλλας

Γραμμὴ Πειραιῶς-Κυκλάδων

Τὸ μὲ διπλοῦς ἐλικᾶς καὶ μηχανὰς ἀρθάστου ταχύτητου πολυτελείας καὶ ἀνέσεως θαλαμηγὸν ἀτμόπλοιον «ΕΣΠΕΡΙΑ» ἀναχωρεῖ ἐκ Πειραιῶς (Παράλια Τρούμπας).

Ἐκάστην ΤΕΤΑΡΤΗΝ, ὥρα 10.30' μ. μ., διὰ Σύρον Ἀνδρον, Κόρθιον καὶ Τήνον.

Ἐκάστην ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ, ὥρα 8η μ. μ. κατ' εὐθεία διὰ Θεσσαλονίκην-Καβάλλαν.

Διὰ περαιτέρω πληροφορίας ἀπευθυντέον:

Ἐν Ἀθήναις. Γραφεῖα Γεν. Διευθύνσεως, ὁδὸς Ἀπελλοῦ ἀριθ. 1 καὶ εἰς τὰ Πρακτορεῖα ταξειδίων κ. κ. Θωμᾶ Κούκ καὶ Υἱοῦ, Ἀδελφῶν Γκιόλιμαν καὶ Σ. Σωτιάδου (Πλατεία Συντάγματος) καὶ Ἰωάν. Ρέντα (παρὰ τὸν ἡλεκτρικὸν σταθμὸν Ὀμοιοίας).

Ἐν Πειραιεῖ. Γεν. Πρακτορεῖον, ὁδὸς Φίλωνος, 44, (ὄπισθεν Ἀγίας Τριάδος).

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Μ. Π. Σαλβάγον, ὁδὸς Ἀντωνιάδου (Ἐκ τοῦ Πρακτορείου)

ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γενικὸς Διευθυντὴς ΛΕΩΝΙΔΑΣ Α. ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΣ

ΛΑΧΕΙΑ ΓΡΑΜΜΗ ΕΛΛΑΔΟΣ—ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ

Τὸ μέγα Ἑλληνικὸν ὑπερωκεάνειον

Θ Ε Μ Ι Σ Τ Ο Κ Δ Η Σ

θέλει ἀναχωρήσει ἐκ Πειραιῶς μέσφ Καλαμῶν-Πατρῶν κατ' εὐθείαν διὰ νέαν Ὑόρκην τὴν 5 Μαρτίου

Ἐπίσης τὸ ταχύπλοον ὑπερωκεάνειον

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Θέλει ἀναχωρήσει ἐκ Πειραιῶς κατ' εὐθείαν διὰ Νέαν Ὑόρκην τὴν 18 Μαρτίου.

Δι' ἐπιβάτας, εἰσιτήρια καὶ περαιτέρω πληροφορίας ἀπευθυντέον:

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ: Πρακτορεῖον Ἐθν. Ἀτμόπλοίας ὁδὸς Ἀπελλοῦ 1. Ἀριθ. τηλ. 320.

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ: Γενικὸν Πρακτορεῖον Ἐθν. Ἀτμόπλοίας τῆς Ἑλλάδος, ὁδὸς Φίλωνος ἀρ. 44 (ὄπισθεν Ἀγίας Τριάδος). Ἀρ. τηλ. 127.

Οἱ θέλοντες νὰ ἀπκλισῶσι θέσεις ἀνάγκη νὰ δηλώσωσι ἐγκαίρως εἰς τὰ Κεντρικὰ Πρακτορεῖα τῆς Ἑταιρείας καὶ τοὺς κατὰ τόπους ἀνεγνωρισμένους ἀντιπροσώπους.

Ὑποστηρίζοντες τὰ Ἑλληνικὰ ἀτμόπλοια, ὑποστηρίξτε τὴν Σημιαίν δας, μεγαλύνετε τὴν Πατρίδα δας.